

Bab 3

Pengaruh Dasar Pertanian Terhadap Penghasilan Makanan di Malaysia

3.0 Pendahuluan

Makanan adalah nadi sesebuah negara. Pengeluaran makanan dikira perkara strategik bagi semua negara kerana ia melibatkan keselamatan atau *survival* bagi penduduk dan negara. Pada peringkat awal aktiviti pertanian tertumpu lebih kepada pertanian pindah dan sara diri sebagai memenuhi keperluan seisi rumah. Kesedaran terhadap perlunya meningkatkan lagi bidang pertanian bermula pada kurun ke-18. Tanaman utama yang diusahakan pada ketika itu ialah padi, ubi kayu, kelapa dan buah-buahan.

Jika disorot daripada segi sejarah, apabila berlakunya penghijrahan orang-orang Cina pada kurun ke-18, beberapa tanaman yang merupakan tanaman eksport untuk jangka masa pendek seperti bijirin dan rempah-ratus telah mendapat perhatian. Antara bahan yang mula-mula dieksport ialah ubi kayu, gambir dan rempah-ratus. Terdapat catatan yang menunjukkan ketiga-tiga hasil ladang ini dianggarkan bernilai 8 juta pada akhir abad ke-19.

Perkembangan pertanian di bawah undang-undang British pada kurun ke-19 hanya tertumpu kepada tiga negeri iaitu Pulau Pinang, Melaka dan Singapura iaitu negeri-negeri Selat atau *Straits Settlement*. Keadaan ini berlaku kerana dasar yang ada pada ketika itu menyatakan British tidak boleh campur tangan dalam urusan negeri-negeri Melayu yang lain. Walau bagaimanapun apabila mereka menukarkan dasar tidak campurtangan ini pada 1826, negeri-negeri Melayu yang lain telah mula mendapat manfaat daripada perkembangan pertanian baru yang diusahakan secara lebih sistematik. Pertanian yang berpindah-randah akhirnya dimansuhkan dan ianya telah beralih kepada dasar penggunaan tanah secara jangka masa panjang.

Pertanian di Malaya sehingga akhir kurun ke-19 banyak bertumpu kepada penanaman rempah seperti buah pala, bunga lawang dan lada hitam. Ia diusahakan untuk tujuan eksport. Di samping itu penanaman padi juga turut digalakkan untuk memenuhi keperluan masyarakat. Selepas itu bermulalah era kemasukan getah pada 1877 iaitu sebanyak 22 pokok tiba di Taman Botani di Singapura.¹ Perbincangan berhubung dengan getah secara mendalam tidak akan dilakukan kerana kajian ini lebih berfokus kepada bidang makanan.

---

¹ Sila lihat http://Getah#Sejarah_ringkas

Menurut catatan sejarah, Taman Botani di Singapura telah ditubuhkan pada tahun 1858 manakala Taman Botani di Pulau Pinang pula ditubuhkan pada 1887. Kedua-dua Taman Botani ini memainkan peranan yang penting dalam perkembangan pertanian di Malaysia. Melalui Taman Botani ini banyak tanaman ladang telah diperkenalkan seperti getah dan kopi. Selain daripada itu khidmat nasihat secara teknikal dan kepakaran turut diberikan terutama kepada penanam getah di Tanah Melayu pada ketika itu.²

3.1 Dasar dan Pentadbiran Pertanian di Bawah Pemerintahan British.

3.1.1 Jabatan Pertanian (DOA)

Pada dekad pertama kurun ke-20, pertanian telah menjadi penting dan dianggap menguntungkan. Bagi memastikan momentum berterusan, pihak kerajaan telah mengenalpasti tentang perlunya penyusunan dan penubuhan institusi yang berkaitan. Keperluan untuk meletakkan kesemua aspek yang berkaitan dengan pembangunan pertanian di bawah satu pengurusan difikirkan kian penting pada ketika itu. Oleh yang demikian pada tahun 1905 di atas cadangan Dr I.C. Willis, Pengarah Taman Botani, Ceylon, akhirnya Jabatan Pertanian Malaya yang ketika itu dikenali sebagai *Department of Agriculture Federated Malay States* (DOA) telah ditubuhkan. Penubuhannya bertujuan untuk menyelenggara dan membantu dalam

---

² *Seratus Tahun Menerajui Kecemerlangan Pertanian*. 2005. Kuala Lumpur, Jabatan Pertanian

pembangunan yang berkaitan dengan pertanian. Dr. J.B. Carruthers telah dilantik sebagai Pengarah Pertanian yang pertama.

Pada tahun yang berikutnya iaitu 1906 DOA telah mengambil seorang ahli entomologi, seorang ahli mikologi dan seorang ahli kimia untuk menjalankan kerja-kerja penyelidikan yang berkaitan dengan pertanian. Beberapa pegawai pakar pertanian dari Taman Botani turut dilantik untuk menjadi Inspektor Tanaman Kelapa (Coconut Inspector) dan Penguasa Perladangan (Superintendants of Plantations).³ Keadaan ini mencerminkan bagaimana tanggungjawab Jabatan Pertanian (DOA) pada peringkat awal penubuhannya.

Jika dilihat kepada peranan utama DOA pada ketika itu, ia berfungsi untuk menjalankan dasar pertanian yang dibuat oleh pihak kerajaan British secara lebih meluas. Di bawah bimbingan DOA beberapa enakmen penting telah digubal bagi mempercepatkan lagi perkembangan dan pemeliharaan tanah untuk aktiviti pertanian.⁴ Ini merupakan dasar pertama yang digubal khususnya berkaitan dengan makanan.

---

³ *Ibid.*,

⁴ *1912 Labour Code: Abolition of indentured labour*

1913 Malay Reservation: Reservation of land for indigenous people

1913 Agricultural Pests Enactment: Prohibition of the entry of noxious pests

1914 Country Land Enactment: grant of land less than 10 ekar to bonafide farmers for cultivation purpose.

Pada 1919, DOA telah memulakan aktiviti di Negeri-negeri Melayu Bersekutu. Pada peringkat awalnya DOA lebih menumpukan aktiviti kepada penyelidikan tanaman dan menyediakan kepakaran teknikal. Penyelidikan dan kepakaran ini disalurkan kepada estet dan sebagai agen pengembangan pertanian kepada pekebun-pekebun kecil. Selain daripada itu ia juga bertanggungjawab terhadap pembangunan tanaman, ternakan dan persatuan peladang.

Di samping itu DOA juga bertanggungjawab ke atas pembangunan semua tanaman berpotensi dan berdaya maju seperti yang pernah disuarakan oleh Dr H.A. Tempany, "Pembangunan tanaman adalah berlandaskan prinsip teroka dan pertingkatkan".⁵ Oleh yang demikian fungsi DOA adalah lebih bertumpu kepada usaha untuk mengenalpasti dan menilai semua tanaman alternatif termasuk tanaman tempatan dan eksotik. Tanaman yang berpotensi tinggi akan diberi keutamaan semasa proses pemilihan dijalankan.

3.1.2 Bidang Tugas DOA

Sepanjang penubuhan DOA dari mula hingga tahun 1962, terdapat seramai 15 orang pengarah pertanian British dan dua orang setiausaha pertanian telah menerajui DOA. Setelah 57 tahun pihak kolonial British menerajui DOA akhirnya pada bulan Januari 1962 seorang rakyat Malaysia

---

⁵ *Seratus Tahun Menerajui Kecemerlangan Pertanian*. 2005. Kuala Lumpur, Jabatan Pertanian. Ms. 13

yang pertama telah dilantik untuk menyandang jawatan Pengarah Pertanian iaitu Mohamad Jamil (yang dikenali sebagai Tan Sri).⁶

Dibawah Skim Pembangunan Tanah, DOA bertanggungjawab untuk membekalkan anak-anak pokok, baja dan racun rumput-rumpai pada masa yang ditetapkan. Di bawah skim ini juga DOA diminta untuk memberikan khidmat nasihat tentang kesesuaian tanah untuk sesuatu tanaman.

Hari ini, DOA telah menawarkan perkhidmatan profesional dan berkualiti di dalam lingkungan kawasan pertanian yang luas. Perkhidmatan tersebut diberikan kepada pekebun kecil, usahawan dan sektor swasta dalam usaha untuk mempromosikan penggunaan teknologi yang moden dan lebih efisien. Perkhidmatan yang ditawarkan secara spesifik pula ialah khidmat nasihat dan rundingan, perkhidmatan sokongan teknikal dan juga khidmat penyesuaian dan penguatkuasaan yang merangkumi pelbagai bidang seperti pembangunan dan pengurusan komoditi pertanian, perlindungan tanaman, pengurusan tanah, kejuruteraan pertanian, kuarantin tanaman, pengawalan racun perosak dan pengeluaran biji benih dan bahan-bahan yang berkaitan dengan tanaman. Lazimnya pengeluaran-pengeluar bahan makanan akan mengunjungi stesen ini bagi mendapatkan khidmat teknikal. Manakala pelanggan awam pula datang untuk membeli bahan tanaman dan biji benih untuk taman dirumah-rumah mereka.

---

⁶ Sila lihat [Http://www.doa.gov.my/main](http://www.doa.gov.my/main).

Berdasarkan kajian yang dilakukan nama penuh beliau tidak dapat diperolehi .

Bersesuaian dengan bidang tugasnya yang luas, terdapat banyak stesen DOA di kebanyakan daerah di seluruh Semenanjung Malaysia. Dahulu stesen ini dikenali sebagai Stesen Percubaan Persekutuan yang dtubuhkan pada tahun 1920. Di antara stesen yang ada ialah di Serdang, Jalan Kebun - Kelang, Selangor, di Cameron Highlands, Pahang dan di Jerangau, Terengganu. Tapak berdirinya Universiti Putra Malaysia dan MARDI di Serdang hari ini adalah merupakan sebahagian daripada kawasan seluas 600 hektar tanah yang diperuntukkan untuk penyelidikan awal tanaman getah, kopi, kelapa sawit dan tanaman singkat yang lain.

3.2 Pentadbiran Pertanian Selepas Merdeka

Perubahan yang berlaku pada tahun 1950-an, 1960-an dan 1970-an menampakkan pertanian memainkan peranan yang penting untuk pembangunan nasional. Perubahan ini melibatkan perubahan struktur dalam sektor pertanian. Kesan akibatnya ialah tertubuh lebih banyak agensi baru atau perbadanan undang-undang untuk menguruskan pembangunan pertanian secara lebih spesifik.

Ekoran daripada itu era pemisahan Jabatan Pertanian berlaku. Tertubuh banyak agensi-agensi dan badan berkanun seperti Rancangan Kemajuan Tanah Persekutuan (FELDA), pada tahun 1956, Perbadanan

Industri Nanas Malaya (MPIB) pada tahun 1959, pemindahan tanggungjawab pengurusan haiwan kepada Bahagian Perkhidmatan Veterina (DVS) pada tahun 1962; penubuhan Rancangan Pemasaran Pertanian Persekutuan (FAMA) pada tahun 1965; Institut Penyelidikan dan Pembangunan Pertanian Malaysia (MARDI) pada tahun 1970 dan Pertubuhan Persatuan Peladang (FOA) pada tahun 1973. Boleh dikatakan pada sekitar tahun 1960-an dan 1970-an, ketika pertanian menjadi agenda penting dalam pembangunan negara, penubuhan agensi-agensi atau badan berkanun ini adalah bagi mengendalikan aspek-aspek khusus pembangunan pertanian.

Pada bulan Julai 1977 pertukaran nama dari Jabatan Pertanian kepada Kementerian Pertanian berlaku. Agensi-agensi yang terdapat di bawah Kementerian Pertanian ini ialah Jabatan Pertanian, Jabatan Perikanan, Jabatan Perkhidmatan Haiwan, Jabatan Pengairan dan Jabatan Saliran Malaysia (JPS), Lembaga Pertubuhan Peladang(LPP), Lembaga Kemajuan Ikan Malaysia (LKIM), Lembaga Kemajuan Pertanian Kemubu (KADA), Lembaga Pemasaran Pertanian Persekutuan (FAMA), Lembaga Pembangunan Pertanian Muda (MADA), Institut Penyelidikan dan Pembangunan Pertanian Malaysia (MARDI), Bank Pertanian Malaysia, Lembaga Pemasaran Lada dan Rancangan Pembangunan Pertanian Bersepadu Selangor (IADP).

Seterusnya, pada 27 Mac 2004 Kementerian Pertanian sekali lagi telah diberikan nama baru iaitu Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani dengan mengekalkan fungsi-fungsi sedia ada kecuali Jabatan Saliran dan Pengairan yang dipindahkan ke Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar dan Jemaah Pemasaran Lada Hitam dipindahkan ke Kementerian Perusahaan Perladangan dan Komoditi ⁷

Manakala perkembangan yang berlaku di Sabah ialah terdapat Kementerian Pertanian dan Industri Makanan. Kementerian ini pada mulanya telah dipertanggungjawabkan kepada urusan berkaitan dengan pertanian, perikanan, perkhidmatan haiwan, kuarantin, penyelidikan dalam bidang pertanian dan penternakan, dan kepentingan negeri dalam bidang koperasi. Semasa penubuhannya pada tahun 1963, dua agensi pelaksana telah diletakkan di bawah naungannya. Agensi-agensi ini ialah Jabatan Pertanian (termasuk cawangan Perkhidmatan Haiwan dan Cawangan Perikanan) dan Lembaga Tabung Getah Sabah pada bulan Julai 2000).

Pada 2 Februari 1968, Lembaga Padi Sabah telah ditubuhkan dan menjadi agensi pelaksana yang keempat di bawah Kementerian, sehinggalah ia dibubarkan oleh Kerajaan Negeri pada tahun 1982. Pada bulan Mei 1968, Cawangan Perikanan telah dipisahkan daripada Jabatan

---

⁷ <http://www.nre.gov.my/sejarah.htm>

Pertanian dan menjadi sebuah jabatan dan diletakkan di bawah Kementerian.

Seterusnya, pada bulan Januari 1976, Cawangan Perkhidmatan Haiwan juga dipisahkan daripada Jabatan Pertanian untuk menjadi sebuah jabatan. Ia juga diletakkan di bawah Kementerian. Pada tahun 1980, dua lagi agensi pelaksana, dahulunya di bawah Jabatan Ketua Menteri, telah diletakkan di bawah naungan Kementerian. Agensi-agensi berkenaan ialah Koperasi Pembangunan Desa (KPD) dan Koperasi Kemajuan Perikanan dan Nelayan Sabah (KO NELAYAN). Pada 30 Jun 1995, Yayasan Usaha Maju menjadi agensi yang terakhir untuk diletakkan di bawah Kementerian.

Pada bulan Mac 1999 pula, nama Kementerian ini telah diubah kepada Kementerian Pembangunan Pertanian dan Industri Pemakanan selaras dengan penekanan yang diberi oleh kerajaan negeri ke atas pengeluaran makanan. Akhirnya pada bulan April 2000, nama Kementerian ini sekali lagi mengalami perubahan nama kepada Kementerian Pertanian dan Industri Makanan.⁸

---

⁸ <http://www.sabah.gov.my/madfi/penubuhan.htm>

3.3 Dasar Pertanian Negara Selepas Merdeka

Sektor pertanian dan makanan sentiasa mempunyai masa depan yang cerah kerana peranan asasnya ialah untuk menyediakan makanan kepada penduduk. Walaupun kita boleh bergantung kepada import makanan tertentu, tetapi atas dasar keselamatan negara, contohnya risiko peperangan dan sekatan perdagangan dunia (seperti yang berlaku kepada Iraq suatu ketika dahulu), Malaysia difikirkan wajib mengeluarkan makanan asasnya sendiri seperti padi, ubi, sayur-sayuran, ikan dan daging walaupun kos pengeluarannya agak tinggi jika dibandingkan dengan kos mengimport. Ekoran daripada itu pihak kerajaan telah memikirkan perlunya satu dasar dirangka agar tindakan yang dilakukan untuk masa depan lebih terarah dan lebih teliti.

Pada hakikatnya sektor pertanian dan makanan banyak bergantung kepada dasar negara khususnya yang berkaitan dengan pertanian semasa kerajaan merancang rancangan pembangunan lima tahunnya. Dasar Pertanian Negara (DPN) yang dibentuk selain daripada mengekalkan sumbangan sektor pertanian dalam membantu meningkatkan hasil pertanian ia juga memberi perhatian kepada usaha untuk mengurangkan kadar kemiskinan di kalangan petani. Di samping itu DPN juga merupakan satu dasar untuk jangka panjang yang menyeluruh dengan mengambilkira

keperluan negara pada masa tersebut dan pada masa akan datang. Oleh itu dasar yang mula-mula diperkenalkan ialah dasar pertanian pertama.

3.3.1 Dasar Pertanian Negara Pertama (DPN1,1984-1991)

Dasar Pertanian Negara Pertama telah dilaksanakan pada tahun 1984 dengan memberi penekanan kepada dasar *expansionary* yang mengutamakan tanaman komoditi seperti kelapa sawit dan koko. Dengan kedudukan tanah dan tenaga buruh pertanian yang baik melalui DPN1, kerajaan telah melabur dengan banyak di dalam pembangunan infrastruktur, pembangunan *in-situ*⁹ dan pembukaan tanah-tanah baru bagi memajukan lagi bidang tanaman.

Tujuan utama DPN1 dilaksanakan ialah untuk memaksimumkan pendapatan dengan cara mempergiatkan semula sektor pertanian dan menggunakan sumber-sumber yang ada dengan lebih cekap. Apa yang dimaksudkan dengan meningkatkan pendapatan ke paras maksimum ialah meningkatkan kedua-dua pendapatan iaitu pendapatan ladang dan pendapatan negara ke paras maksimum. Perkara ini boleh dicapai sekiranya pengeluaran hasil pertanian secara cekap dapat dilakukan. Untuk mencapai tujuan tersebut, pemilihan tanaman yang memberi pulangan tinggi dan penggunaan teknologi yang baik perlu dilakukan.

---

⁹ Pembangunan *in-situ* merangkumi program seperti tanam semula, pemuliharaan, PPPB, pengairan dan saliran.

Usaha untuk meningkatkan pendapatan kebun ke paras maksimum melalui daya pengeluaran yang lebih tinggi seperti yang dicadangkan sebenarnya bertujuan untuk membantu mengurangkan kadar kemiskinan di luar bandar di samping mengekalkan tenaga buruh yang produktif dalam sektor pertanian. Bagi mencapai matlamat, beberapa strategi dan program yang sesuai telah dibentuk dengan mengambilkira halangan dan prospek yang berlaku.

Contohnya pembangunan pertanian yang diamalkan pada masa itu adalah menerusi pembangunan tanah baru; pembangunan in-situ melalui Projek-projek Pembangunan Pertanian Bersepadu (PPPB), tanam semula, pemuliharaan dan penyediaan infrastruktur saliran dan pengairan; khidmat sokongan seperti kredit, pemasaran, penyelidikan, pengembangan, pembangunan sosial dan institusi; dan insentif-insentif untuk mengkomersialkan pertanian.¹⁰ Kandungan dari segi program dan projek yang dilaksanakan telah diubahsuai supaya ia bersesuaian dengan keperluan semasa. Pada amnya dasar ini berkesan dalam menentukan arah pengagihan sumber-sumber, corak penanaman dan pertumbuhan *output* di dalam sektor pertanian pada ketika itu.

Jelas bahawa teras bagi menggiatkan sektor pertanian terkandung di dalam DPN, manakala program-program yang berkaitan disediakan

---

¹⁰ Rancangan Malaysia Kelima 1986-1990.

dalam Rancangan Malaysia dan bagi DPN 1 program yang berkaitan dilakukan dalam Rancangan Malaysia Ke-5. Berdasarkan analisa yang telah dilakukan, di dapati terdapat kejayaan dan kegagalan yang dicapai melalui DPN1 ini. Oleh yang demikian kajian semula terhadap DPN 1 telah dilakukan untuk memperbaiki kelemahan-kelemahan yang timbul.

3.3.1.1 Kajian semula Dasar Pertanian Negara Pertama

Hasil daripada program-program dan projek-projek yang telah dirangka, di antara kejayaan yang dicapai melalui DPN1 ialah negara telah berjaya memperluas kawasan tanaman eksport terutama kelapa sawit dan koko. Di samping itu pembangunan *in-situ* turut berjaya dilakukan kerana ia telah mengatasi masalah saiz ladang yang tidak berekonomi, tanaman yang tidak menguntungkan dan produktiviti yang rendah terutamanya di kalangan pekebun kecil.

Tanaman semula dan pemulihan pula telah dilaksanakan dengan bantuan pihak RISDA dan pelbagai agensi dalam sektor awam dan sektor estet. Contohnya dalam usaha penanaman semula secara fizikal, pihak RISDA telah mengamalkan kepelbagaian tanaman seperti getah 60%, kelapa sawit 30% dan tanaman lain 10%. Projek ini dilaporkan telah mencapai kemajuan 65.5% daripada matlamat keseluruhan 161,900 hektar yang ditetapkan dalam tempoh Rancangan Malaysia Ke-5. Manakala untuk

aktiviti pemulihan tanah pula merangkumi kawasan padi seluas 4200 hektar daripada 14,000 hektar tanah yang terbiar. Tanah yang terbiar ini telah ditanam dengan tanaman lain seperti tembakau, kelapa sawit, koko dan tanaman makanan seperti tebu, jagung dan sayur-sayuran. Seterusnya, pemulihan melalui penyatuan ladang bagi tanaman makanan di kawasan bekas lombong pula telah dilaksanakan oleh pihak swasta di atas tanah yang telah dilupuskan oleh Kerajaan Negeri. Contohnya tanah bekas lombong di Perak telah ditukar kepada tanaman komersial seperti jambu batu, betik, limau bali dan aktiviti ternakair.

Seterusnya bagi pengeluaran beras matlamat yang disasarkan ialah pencapai paras pengeluaran dalam negeri antara 80 hingga 85 peratus daripada keperluan negara. Bagi pengeluaran daging, susu dan bahan makanan yang lain pengeluarannya adalah pada paras yang terhad. Tetapi bagi ternakan ayam-itik dan ikan ia dikeluarkan secukupnya untuk memenuhi keperluan tempatan. Perusahaan ternakair pula telah berjaya dijalankan serta telah menjadi sebagai salah satu sumber pendapatan eksport pada ketika itu. Sayur-sayuran pula ditanam dikawasan tertentu terutama yang berdekatan dengan pusat-pusat Bandar serta dikawasan pengeluaran yang ditetapkan.¹¹

Kejayaan lain projek yang dilakukan di bawah DPN 1 ialah Projek Pembangunan Pertanian Bersepadu (PPPB). Ia merupakan program yang

---

¹¹ Kajian Separuh Penggal Rancangan Malaysia Keempat. 1981-1985. ms. 272-274

telah berjaya membangunkan tanah-tanah pertanian yang berpotensi. Projek ini telah memberi faedah kepada 31,000 keluarga petani serta merangkumi kawasan seluas 477,850 hektar. Kawasan yang terlibat telah menanam tanaman kontan seperti getah, kelapa sawit, koko, kelapa dan tanaman tanah tinggi yang lain. Di samping itu PPPB turut berjaya meningkatkan pengeluaran padi sebanyak 50 peratus melalui MADA dan Lembaga Kemajuan Pertanian Kemubu (KADA). Hasil purata padi bagi kesemua PPPB telah meningkat daripada 2.0 tan metrik kepada 3.5 tan metrik sehektar. Bagi koko pula, kawasan yang ditanam dengan meluas ialah di pantai Selangor dan Johor. Di bawah PPPB, sebanyak 1,630 kilogram biji koko basah bagi sehektar telah berjaya dihasilkan pada tahun 1986. Jumlah ini merupakan dua kali ganda berbanding sebelum projek dijalankan (820 kilogram biji koko basah sehektar).

Bagi pengairan dan saliran pula projek untuk mengurangkan masalah kemasukan air laut, banjir dan air bertakung telah dijalankan. Ia meliputi kawasan seluas 34,300 hektar. Projek ini telah berjaya mengurangkan kadar kehilangan hasil tanaman, meningkatkan daya pengeluaran dan membolehkan aktiviti pertanian baru dilaksanakan. Di samping itu seluas 11,250 hektar daripada jumlah 19,650 hektar tanah padi diluar kawasan jelapang padi telah dapat dimajukan.

Seterusnya, berdasarkan analisa yang dilakukan oleh penyelidik pencapaian lain yang dapat dilihat ialah nilai ditambah pertanian telah berkembang pada kadar 4.6 peratus setahun antara 1986 hingga 1990 berbanding 3.1 peratus bagi tempoh 1981-1985. Walau bagaimanapun, bahagian pertanian dalam Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) telah merosot kepada 18.7 peratus pada 1990 berbanding 20.8 peratus pada 1985. Tetapi pengeluaran dan eksport pertanian telah menjadi lebih pelbagai berbanding sebelumnya iaitu setelah kemasukan komoditi-komoditi baru yang bernilai lebih tinggi dalam pasaran tempatan dan luar negeri. Pengeluaran pada asasnya adalah didorongi oleh pasaran dalam pembangunan sektor pertanian yang dinamis. Keadaan ini timbul dari rangka dasar yang liberal dan kecergasan yang dimainkan oleh sektor swasta. Ini merupakan beberapa kejayaan yang berjaya dicapai menurut rangka DPN1 dengan pelaksanaannya di lakukan di dalam Rancangan Malaysia Kelima.

Di samping kejayaan yang dicapai, terdapat juga kegagalan yang berlaku di dalam pelaksanaan DPN1. Antara kegagalan tersebut ialah ia telah gagal memberikan perhatian kepada masalah perbezaan pendapatan dan produktiviti yang kian meningkat di antara sektor pertanian dan sektor pembuatan. Sektor pembuatan telah mengatasi sektor pertanian ketika ekonomi negara mengalami peralihan ke arah menjadikan Malaysia sebagai sebuah negara perindustrian yang semakin berkait serta saling

bergantung kepada perdagangan dan ekonomi dunia. Walaupun terdapat pertalian yang semakin meningkat di antara kedua-dua sektor pertanian dan sektor pembuatan, tetapi terdapat juga perbezaan-perbezaan yang ketara di antara kedua-dua sektor. Contohnya daripada segi kadar pertumbuhan output, produktiviti serta penggunaan teknologi. Keadaan ini telah menyebabkan berlakunya cabaran-cabaran baru yang memerlukan kepada perhatian yang lebih khusus. Oleh yang demikian penumpuan yang lebih teliti, usaha yang lebih giat dan pembangunan sumber manusia semuanya perlu ditingkatkan.

Seterusnya, tumpuan dan usaha lain yang perlu ditingkatkan di dalam sektor pertanian ialah dalam penghasilan teknologi baru dan inovasi, dalam bidang penyelidikan dan pembangunan (P&P), dalam usaha meningkatkan produktiviti dan perubahan penggunaan dan dalam melihat apakah faktor-faktor yang membantu untuk meningkatkan lagi hasil pengeluaran. Selain daripada itu perkara yang lebih penting untuk dilaksanakan ialah sektor pertanian perlu terus mengekalkan keupayaannya berdaya saing, sifat dinamikinya dan coraknya yang berpandukan pasaran. Malangnya faktor-faktor yang dinyatakan ini tidak diberi penekanan di dalam DPN1 sehingga menyebabkan matlamat DPN1 tidak dapat tercapai sepenuhnya. Ekoran daripada itu Dasar Pertanian Kedua telah dirangka dan dilaksanakan bagi mengurangkan kekangan daripada masalah yang wujud.

3.3.2 Dasar Pertanian Negara Kedua

Setelah DPN1 disemak semula maka DPN2 pula diperkenalkan untuk tempoh masa antara 1992-1998. Fokus utama yang diberikan ialah untuk memberi perhatian kepada kelemahan utama yang terdapat di dalam DPN1. Contohnya dalam menangani isu produktiviti, kecekapan dan daya saing dalam konteks pembangunan mampan dan rangkaian dengan sektor ekonomi yang lain. Tanaman ladang seperti kelapa sawit khususnya telah diberi perhatian. Usaha-usaha untuk meluaskan lagi kawasan penanamannya pada ketika itu telah dilakukan dengan lebih giat. Pelaksanaan DPN2 dibuat setelah mengambilkira kedudukan kekangan tanah, tenaga buruh yang kian tua dan produktiviti yang rendah. Oleh itu di antara perubahan yang telah dilakukan ialah mengubah tumpuan kepada pembangunan pertanian yang dapat menghasilkan produk yang mempunyai nilai ditambah yang tinggi.

Walaupun di lihat kepada isu sebenar iaitu dasar pertanian adalah menuju ke arah peningkatan kepada keuntungan sama ada melalui menarik pelabur-pelabur untuk melabur kepada hasil pertanian yang mempunyai nilai komersial yang tinggi, tetapi sebenarnya apa yang berlaku ialah ia hanya tertumpu kepada komoditi tertentu sahaja. Persoalannya bagaimana pula dengan hasil-hasil pertanian yang lain iaitu yang lebih

kepada memenuhi keperluan asas masyarakat tempatan seperti padi. Pada pendapat pengkaji, adalah tidak menjadi kesalahan untuk hasil pertanian yang mempunyai nilai komersial yang tinggi di perluaskan tanamannya kerana ia akan membantu negara mengeksport hasil dengan lebih banyak ke negara-negara maju. Pulangan yang diperolehi secara tidak langsung akan dapat menampung keperluan lain seperti mengimport padi dari negara seperti Thailand dan Indonesia di mana harganya adalah lebih rendah daripada negara maju. Walau bagaimanapun kesannya kepada kegunaan domestik ialah kita akan menggunakan bahan yang kurang mutunya berbanding hasil keluaran tempatan. Satu lagi masalah ialah dari segi sekuriti makanan kerana ia melibatkan pergantungan makanan asas kepada negara luar.

Selain daripada itu DPN2 juga turut menggariskan strategi-strategi untuk jangka masa sederhana dan jangka masa panjang bagi menambah dan meluaskan lagi pengeluaran makanan, meningkatkan peranan sektor swasta yang lebih besar, menyusun semula pemasaran dan mempercepatkan pembangunan industri berasaskan pertanian. Iaitu usaha telah digiatkan untuk meliberalisasikan lagi sektor pertanian.

Seterusnya matlamat DPN2 yang khusus ialah untuk mencapai pembangunan seimbang antara sektor pertanian dan pembuatan, meningkatkan lagi integrasi di antara sektor pertanian dengan sektor-sektor

lain terutama sektor pembuatan dan pencapaian pembangunan industri makanan pada tahap yang lebih tinggi dan menyeluruh. Untuk jangka masa panjang matlamatnya ialah mewujudkan satu sektor pertanian yang moden dan berkomersil.

Demi mencapai matlamat tersebut beberapa strategi telah ditetapkan. Antaranya ialah yang melibatkan penggunaan sumber secara optimum; pmesatan pembangunan industri berasaskan pertanian; penyelidikan dan pembangunan; menggariskan semula peranan utama sektor swasta; pembentukan semula pemasaran dan pembangunan industri makanan yang dinamik. Di samping itu dasar-dasar lain turut digariskan. Antaranya ialah yang berkaitan dengan makanan¹², tanaman industri,¹³ tanaman pelbagai¹⁴ dan lain-lain.¹⁵

Setelah pelaksanaan DPN2 didapati sekali lagi berlaku keadaan yang tidak dijangka ketika merangka dasar tersebut. Kos pengimportan bahan-bahan makanan yang tinggi dan liberalisasi perdagangan di bawah rangka kerja AFTA dan WTO serta masalah krisis kewangan terjadi. Akibat daripada krisis kewangan yang berlaku di dalam negara dan kawasan serantau ia telah mengakibatkan ketidakstabilan dan kemerosotan kadar pertukaran ringgit berbanding dengan mata wang utama dunia. Ini telah

---

¹² Seperti beras, perikanan, ternakan, buah-buahan, sayur-sayuran dan kelapa

¹³ seperti kelapa sawit, getah, koko, nanas, lada hitam dan tembakau

¹⁴ seperti sagu, tebu, teh dan kopi

¹⁵ Dasar Pertanian Negara Kedua. ms. 3-10.

menjejaskan kestabilan dan sekuriti bekalan makanan negara. Justeru itu, dalam tempoh 1996-2000, perubahan struktur ekonomi berlaku dan ia telah meningkatkan kekangan terhadap bekalan sumber bagi pembangunan pertanian dan perhutanan.

Kejatuhan nilai Ringgit Malaysia sejak Julai 1997 sebanyak 40.0 peratus (RM2.60 kepada RM3.60 berbanding US\$1) telah menyebabkan meningkatnya kos import makanan dan input pertanian. Dari segi Imbangan Pembayaran, Malaysia telah mengalami defisit dalam perdagangan makanan iaitu RM6.3 bilion pada tahun 1996 dan RM4.6 bilion pada tahun 1997. Manakala bagi tahun 2000, defisit dicatatkan sebanyak RM6.4 bilion.

Import bahan makanan yang banyak dalam keadaan kadar pertukaran semasa telah mewujudkan tekanan yang serius ke atas rizab pertukaran mata wang asing Malaysia pada ketika itu. Contohnya pada tahun 1997, perdagangan bahan makanan, tidak termasuk minyak kelapa sawit, telah mengalami defisit sebanyak RM 4.74 bilion atau 49 peratus daripada defisit akaun semasa bagi barangan dan perkhidmatan. Pengaruh kadar pertukaran asing ini sahaja telah menyebabkan defisit ini bertambah kepada 30 peratus. Berdasarkan laporan jumlah import makanan pada tahun 1985 ialah sebanyak RM3.5 bilion manakala pada tahun 1990 ialah RM4.5 bilion. Jumlah ini terus meningkat kepada RM 7.7 bilion pada tahun 1995 dan RM9.7 bilion pada tahun 1997. Ia terus meningkat kepada RM

12.9 bilion pada tahun 2000 dengan kadar pertumbuhan tahunan purata sebanyak 10.7 peratus.¹⁶ Peningkatan import makanan negara terus berlaku kepada 15.4 bilion pada tahun 2005. Walau bagaimanapun adalah dianggarkan import makanan ini akan turun kepada 14.2 bilion pada tahun 2010 dengan pengurangan sebanyak 1.5 peratus.¹⁷ Keadaan ini diharap dapat dicapai sekiranya tumpuan diberikan kepada Pembangunan Pertanian Baru yang membawa pendekatan perkembangan pertanian komersil berskala besar yang meluas, penerokaan aktiviti pengeluaran dan pemprosesan berkualiti serta memanfaatkan sepenuhnya potensi dalam bioteknologi.

Selain daripada krisis kewangan, import makanan negara yang kian meningkat pada setiap tahun turut disebabkan oleh pertambahan bilangan penduduk dan meningkatnya taraf hidup penduduk. Akibatnya permintaan yang tinggi terhadap makanan berlaku dan ini telah menyumbang kepada meningkatnya harga makanan. Pada tahun 1997, harga makanan telah meningkat kepada 51.9 peratus daripada peningkatan Indeks Harga Pengguna (IHP). Ia adalah 28.0 peratus lebih tinggi daripada peratusan pada tahun 1991. Kesedaran yang semakin meningkat dikalangan masyarakat berhubung dengan pemakanan yang seimbang serta penjagaan kesihatan telah membawa kepada perubahan citarasa dan pemilihan terhadap makanan. Keadaan ini menyebabkan timbul keperluan

---

¹⁶ Rancangan Malaysia Kelapan. Ms226

¹⁷ Rancangan Malaysia Kesembilan.

untuk memastikan penawaran atau bekalan yang mencukupi bagi memenuhi permintaan terhadap makanan yang selamat dimakan, berkhasiat dan berkualiti tinggi.

Akibatnya, permintaan terhadap makanan seperti sayur-sayuran dan buah-buahan meningkat. Peningkatan ini amat ketara pada tahun 2003 misalnya dengan merujuk kepada keluasan tanaman sayur-sayuran mengikut kategori. Contohnya 70 peratus keluasan tanaman ditanam dengan sayuran utama (*main vegetables*) ini diikuti 22 peratus tanaman singkat masa (*cash crops*); 5 peratus tanaman rempahan (*spices*) dan 3 peratus sayuran lain.¹⁸

Walau bagaimanapun berlaku cabaran dalaman iaitu pekebun kecil masih mengalami masalah produktiviti yang rendah dan saiz ladang yang tidak ekonomi juga merupakan faktor yang mengarah kepada meningkatnya import makanan. Akibatnya kekurangan tenaga buruh dan komoditi yang rendah telah menambahkan lagi bilangan dan keluasan ladang yang ditinggalkan dan terbiar. Selain daripada itu masalah tanah pertanian yang menjadi semakin terhad turut berlaku disebabkan tanah itu ditukar kegunaannya kepada perindustrian, perumahan dan perbandaran.

---

¹⁸ Perangkaan tanaman sayur-sayuran, rempahan dan tanaman singkat masa. Jabatan Pertanian Semenanjung Malaysia. 2003. ms. 4

Tambahan lagi, pembangunan produk berasaskan sumber dan yang mempunyai nilai ditambah tinggi masih terhad. Meningkatnya import kerana sebanyak 70 peratus daripada jumlah bahan mentah yang digunakan dalam industri pemprosesan makanan adalah diimport. Kekurangan pengeluaran tempatan dan bekalan yang tidak konsisten telah menyebabkan banyak syarikat berasaskan pertanian yang kecil dan sederhana beroperasi di bawah kapasiti. Oleh yang demikian usaha diperlukan untuk mengukuhkan lagi rantaian antara sektor dan dalam sektor khususnya dengan industri sokongan.

Selain daripada masalah yang dinyatakan di atas terdapat beberapa kekangan seperti kekurangan tenaga buruh, kepupusan sumber pertanian, kekurangan tanah yang sesuai dan harga yang rendah untuk komoditi tertentu terutamanya koko dan lada sulah yang terus membantutkan pertumbuhan sektor pertanian. Berdasarkan laporan antara tahun 1991-1995¹⁹ sektor pertanian telah berkembang pada kadar 2.0 peratus setahun iaitu lebih rendah daripada sasaran yang dipinda sebanyak 2.1 peratus. Kadar Keluaran Dalam Negeri (KDNK) juga turut merosot daripada 18.7 peratus dalam tahun 1990 kepada 13.6 peratus dalam tahun 1995. Bahagian komoditi pertanian untuk industri daripada jumlah nilai ditambah pertanian juga turut merosot daripada 73.5 peratus pada tahun 1990 kepada 68.5 peratus dalam tahun 1995. Tetapi sebaliknya berlaku terhadap komoditi makanan terutama perikanan dan ternakan.

---

¹⁹ Rancangan Malaysia Ketujuh. Ms. 240-41

Melihat kepada perkembangan di atas, isu dan cabaran baru muncul sekali lagi terhadap sektor pertanian. Di dalam penggubalan DPN2 tidak ada jangkaan yang dibuat ke atas perubahan pesat dan mendadak dalam ekonomi tempatan dan antarabangsa. Di dalam DPN2 perhatian hanya diberikan kepada bagaimana untuk mengatasi kelemahan-kelemahan utama DPN terdahulu. Ia juga untuk meneruskan usaha mempercepatkan transformasi sektor pertanian kepada satu sektor yang lebih moden, berkomersil dan mampan di mana daya gerak pertumbuhan dan pembangunannya adalah berpandukan kepada pasaran dan sumber manusia. DPN2 ini lebih untuk membentuk sebuah sektor pertanian yang dinamik dan cergas, terdiri daripada perniagaan tani serta perladangan dan pengusahaan yang cekap. Pembangunan dan pertumbuhan sektor pertanian pada ketika itu lebih berasaskan kepada kadar inovasi yang pesat dalam keluaran dan pemprosesan, peningkatan produktiviti dan penyerapan teknologi yang lebih meluas.

Oleh yang demikian, di atas masalah yang timbul penilaian semula terhadap DPN2 telah dilakukan. Keadaan ini bererti sekali lagi sektor pertanian negara mengalami perubahan struktur yang ketara dari segi kekurangan tenaga buruh, kadar upah yang meningkat berbanding produktiviti pekerja dan sumber tanah dan air yang semakin terhad

disebabkan persaingan kegunaannya oleh sektor perindustrian, perumahan dan perbandaran.

3.3.2.1 Kajian Semula Dasar Pertanian Negara Kedua

Jika ditinjau secara keseluruhan pelaksanaan DPN1 dan DPN2 sejak tahun 1984, antara kejayaan yang diperolehi ialah sektor pertanian telah mencapai kadar pertumbuhan 3.2 peratus setahun bagi tempoh 1985-1995. Daripada segi nilai mutlak, jumlah nilai ditambah sektor pertanian telah meningkat daripada RM11.9 bilion pada tahun 1985 kepada RM 16.2 bilion pada tahun 1995. Walau bagaimanapun, sumbangan sektor pertanian dalam mewujudkan pekerjaan dan pendapatan eksport secara relatif telah berkurangan masing-masing daripada 31.3 peratus dan 36.7 peratus pada tahun 1985 kepada 19.0 peratus dan 19.2 peratus pada tahun 1995. Pada ketika itu kelapa sawit, balak dan perikanan kekal sebagai penyumbang utama kepada pertumbuhan sektor pertanian.

Kejayaan DPN2 yang seterusnya ialah dalam membuat pembaharuan dari segi memajukan industri asas tani. Ia adalah selaras dengan strategi perindustrian sepertimana yang telah dihuraikan dalam Pelan Induk Perindustrian Pertama dan Kedua. Tumpuan ke atas pembangunan industri asas tani sebenarnya bertujuan untuk mengeksplotasi faedah berbanding dan pasaran *niche* untuk menambah

peluang-peluang pekerjaan, menjana pendapatan yang lebih tinggi melalui peningkatan produktiviti dan untuk menambah hasil pertukaran asing negara.

Selain daripada kejayaan yang diperolehi, terdapat juga kelemahan yang wujud sehingga kajian semula terhadap DPN2 perlu dilakukan. Antara sebab berlakunya keadaan ini ialah wujudnya jurang perbezaan produktiviti di antara sektor yang khusus dan di antara sektor pertanian dan sektor pembuatan (secara tidak langsung pendapatan semakin meningkat). Wujud juga masalah dalam mengatasi halangan-halangan penawaran dan masalah bagi membolehkan sektor ini mengambil kesempatan terhadap peluang-peluang pasaran. Di samping itu wujud juga masalah bagi mengatasi cabaran-cabaran pembangunan di peringkat dalam negeri dan diperingkat antarabangsa. Keadaan ini mengakibatkan berlakunya ketidakseimbangan di antara import dan eksport makanan.

Tambahan lagi kelemahan lain ialah DPN2 kurang memberi tumpuan kepada bidang keutamaan pembangunan pertanian, pelan tindakan dan mekanisme bagi pelaksanaannya. Ekoran daripada itu, penggubalan dasar dan strategi baru perlu dilakukan sekali lagi bagi mengukuhkan ketahanan sektor pertanian untuk menghadapi perubahan faktor luaran dan faktor daya saing diperingkat global. Memandangkan cabaran yang dihadapi semakin sengit misalnya di dalam bidang

penghasilan makanan maka pihak kerajaan telah mengkaji semula kelemahan-kelemahan yang ada. Berdasarkan kepada pertimbangan tersebut pada tahun 1999, Kerajaan telah melancarkan Dasar Pertanian Negara Ketiga (DPN3) (1998-2010) bagi menentukan halatuju pembangunan sektor pertanian negara yang seterusnya.

Akibat daripada kelemahan yang wujud Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani telah menetapkan sasaran supaya mencapai lebih (*surplus*) dalam imbangan perdagangan makanan menjelang tahun 2010 melalui Plan Tindakan BOT (*Balance Of Trade*). Pada masa ini, defisit negara dalam imbangan perdagangan makanan ialah sebanyak RM4.3 bilion. Jika defisit ini dibiarkan dan tiada tindakan diambil adalah dijangka defisit ini akan terus meningkat ke tahap lebih tinggi lagi. Pelan Tindakan BOT menggariskan sasaran serta tindakan yang perlu dilaksanakan untuk mengurangkan defisit dalam imbangan perdagangan makanan dan mencapai lebih menjelang tahun 2010.

Melihat kepada perkembangan yang ada maka perbincangan yang seterusnya ialah berhubung dengan dasar pertanian ketiga yang bertujuan untuk menangani masalah yang tidak dapat diatasi melalui DPN 1 dan DPN2.

3.3.3 Dasar Pertanian Negara Ketiga (1998-2010)²⁰

Oleh kerana terdapatnya kekurangan di dalam mekanisme secara teratur dan berkesan semasa pelaksanaan di dalam DPN1 dan DPN2 maka di dalam DPN3 tumpuan dan pengkhususan yang lebih telah dilakukan. Antara mekanisme yang disediakan untuk pelaksanaan yang lebih berkesan ialah dengan mengadakan pelan tindakan yang terbahagi kepada tiga iaitu tindakan jangka pendek, sederhana dan jangka panjang.

Tindakan jangka pendek yang dilakukan adalah termasuk usaha mengenal pasti dan mengzonkan kawasan untuk pengeluaran tanaman makanan jangka pendek dan akuakultur, menyediakan kemudahan infrastruktur yang sesuai di kawasan-kawasan yang terlibat, menubuhkan pusat setempat untuk membekalkan maklumat berkaitan pertanian bagi menggalakkan penyertaan swasta dalam pengeluaran makanan serta menyediakan saluran pemasaran tambahan seperti pasar tani dan pasar terus.

Tindakan untuk jangka sederhana pula termasuklah penyediaan infrastruktur pemasaran seperti pasar borong, pusat pengumpulan dan jualan dengan kemudahan pengendalian dan pembungkusan di kawasan pengeluaran; penambahan saluran jualan runcit melalui pewartaan lokasi kekal untuk pasar tani; penggabungan tanah bagi pengeluaran tanaman

---

²⁰ Dasar Pertanian Negara Ketiga. Kementerian Pertanian Malaysia.

makanan secara estet; pengurangan kadar kerosakan lepas tuai; penubuhan pusat inkubator bagi mempercepatkan proses pengkomersilan penemuan penyelidikan; menggalakkan pertumbuhan industri dorongan eksport melalui usaha membangunkan Malaysia sebagai hub makanan halal dan mempromosikan jenama buatan Malaysia serta perolehan strategik bahan mentah dan produk makanan murah melalui pelaburan timbal balik dan peraturan dua hala.

Untuk tindakan jangka panjang pula tumpuan diberikan terhadap pembangunan tanaman buah-buahan kekal, ternakan ruminant, produk baru dan industri masa hadapan. Di samping itu pengukuhan pembangunan sumber manusia dalam bidang pertanian baru, pengenalan kepada langkah gentian import dan peningkatan usaha R&D turut dilakukan.

Di dalam DPN3 terdapat teras dan strategi yang turut digariskan. Antaranya ialah mengukuhkan sekuriti makanan dan memerangi inflasi, meningkatkan produktiviti dan daya saing sektor pertanian, menggalakkan penyertaan pihak swasta di dalam penghasilan makanan, meningkatkan eksport pertanian dan membangunkan sumber manusia. Pelaksanaan teras dan strategi ini dilakukan di dalam Rancangan Malaysia Kelapan 2001-2005 dan Rancangan Malaysia Kesembilan.

Bagi tujuan mengukuhkan sekuriti makanan dan memerangi inflasi pengeluaran makanan tempatan ditingkatkan dan tumpuan diberikan berdasarkan kepada perkara-perkara seperti berikut:²¹

- i) penghasilan pengeluaran produk makanan utama yang berdaya maju seperti produk perikanan, buah-buahan, sayuran dan produk ternakan serta produk makanan import terpilih
- ii) mewujudkan zon kekal pengeluaran makanan
- iii) menyediakan insentif khas dan mengukuhkan langkah sokongan lain termasuk penyediaan infrastruktur
- iv) mengiatkan lagi aktiviti R&D di samping mengurangkan kadar kerosakkan lepas tuai. Menggalakkan penggunaan amalan pertanian baik untuk meningkatkan kecekapan pengeluaran makanan yang berkualiti dan selamat dimakan.
- v) memperkukuhkan pembangunan institusi pembekal dan sokongan bagi mewujudkan rangkaian yang kukuh dengan sektor kecil makanan di samping memudahkan perkelompokan dalam sektor kecil ini.
- vi) memperbaiki sistem pemasaran untuk mengurangkan perantara pasaran serta memastikan harga yang berpatutan untuk pengeluar dan pengguna melalui pembaikan dalam saluran pemasaran selari seperti pasar tani, jualan terus dan perladangan secara kontrak.

---

²¹ Rancangan Malaysia Ke Lapan (2001-2005). Jabatan Pertanian. April 2000

Untuk meningkatkan produktiviti dan daya saing dalam sektor pertanian pula, di antara beberapa langkah yang diambil ialah seperti berikut:-

- i) membangunkan produk baru untuk menyara sumber pertumbuhan bagi masa depan sektor pertanian dan mewujudkan industri baru yang bernilai tinggi
- ii) menggalakkan penanaman tanaman baru yang kurang menggunakan tenaga buruh. Contohnya spesies hutan, buluh dan rotan. Di samping itu digalakkan penggunaan sistem pengeluaran persekitaran terkawal berautomasi dan berjentera secara intensif.
- iii) memaksimumkan penggunaan sumber tanah melalui penggalakan perusahaan perhutanan, integrasi ternakan dengan tanaman ladang dan penggalakan perusahaan pertanian campuran berteknologi intensif dan berskala besar
- iv) penggalakan aktiviti nilai ditambah diperingkat ladang dan aktiviti huluhan seperti memaksimumkan penggunaan sisa pertanian.

Seterusnya untuk menggalakkan penyertaan pihak swasta antara mekanisma yang dilakukan termasuklah:

- i) penubuhan Taman Kekal Pengeluaran Makanan/Taman Agro Teknologi
- ii) penubuhan Pusat Inkubator
- iii) penubuhan pangkalan data yang menyeluruh melalui bank tanah

iv) penyewaan, pembajakan tanah melalui sistem *landlord-in-trust*

Antara strategi yang digubal untuk meningkatkan eksport pertanian pula ialah seperti berikut:

- i) menubuhkan hub makanan halal antarabangsa
- ii) mendapatkan laluan pasaran yang lebih luas bagi produk buatan Malaysia.
- iii) melakukan pendekatan pemasaran terus tanpa melalui negara ketiga.
- iv) mengadakan kempen mempromosi produk berjenama Malaysia di peringkat antarabangsa.

Selain daripada strategi yang dinyatakan di atas, pembangunan sumber manusia juga penting kerana untuk membangunkan bidang pertanian, kepakaran terutama yang melibatkan penggunaan teknologi-teknologi moden diperlukan. Di samping itu peralihan pesat daripada pendekatan berasaskan komoditi kepada pendekatan produk dalam pembangunan pertanian memerlukan pengetahuan dan maklumat. Penyediaan lebih ramai pekerja mahir dalam bidang baru seperti bioteknologi, mekanisasi dan automasi sistem pengeluaran di bawah persekitaran terkawal, penguatkuasaan langkah sanitari dan fitosanitari, standard dan gred, pemuliharaan sumber serta amalan perdagangan dan akuakultur yang baik adalah diperlukan demi meningkatkan lagi keupayaan di dalam bidang pertanian moden.

Selain daripada itu, jika diteliti berdasarkan faktor ekonomi terhadap pengeluaran hasil pertanian dan bekalan makanan, corak pemakanan masyarakat memainkan peranan yang penting. Contohnya permintaan terhadap susu dan hasil tenusu meningkat kerana kesedaran terhadap makanan sihat dan ini secara langsung membawa kepada meningkatnya import makanan yang membawa kepada defisit perdagangan. Contoh yang lain ialah permintaan terhadap daging lembu dan produknya yang semakin meningkat juga menyebabkan perkara yang sama berlaku.

3.3.4 Pencapaian yang diperolehi melalui DPN 3

Seperti yang dinyatakan sebelum ini dasar pertanian yang digubal merupakan rangka yang menentukan arah tuju pertanian negara yang seterusnya, manakala program-programnya dilaksanakan di dalam Rancangan Malaysia. Rancangan Malaysia Ketujuh 1996-2000 merupakan tempoh peralihan antara DPN2 dan DPN3. Di dalam Rancangan Malaysia Ketujuh di antara tumpuan yang diberikan ialah meningkatkan produktiviti melalui penggunaan sepenuhnya sumber pertanian secara lebih cekap dengan menggalakkan penyertaan sektor swasta dalam pertanian secara berskala besar, mengorientasi semula kaedah pengeluaran, mempercepatkan penggunaan teknik-teknik penjimatan buruh, menggalakkan usahasama dalam perikanan laut dalam dan

membangunkan lebih banyak kompleks pendaratan dan pemporsesan ikan, mengiatkan R&D dan menyusun semula agensi pertanian untuk menyelaraskan semula fungsi-fungsi mereka. Selain daripada itu beberapa program pertanian turut dilakukan seperti pembangunan *in-situ* dan tanah baru, Taman Teknologi Pertanian, pembangunan industri berasaskan pertanian dan khidmat sokongan pertanian.

Bagi meneliti pencapaian awal yang diperolehi melalui pelaksanaan DPN3, menurut laporan di dalam Rancangan Malaysia Kelapan pengeluaran pertanian secara keseluruhan telah mencatat kemajuan. Misalnya pengeluaran minyak sawit, lada hitam dan bunga-bunga menunjukkan kadar peningkatan yang ketara disebabkan oleh harga yang baik dipasaran dunia dan pasaran yang meluas.²² Pengeluaran komoditi pertanian untuk industri turut meningkat iaitu minyak sawit 7.8 juta tan pada 1995 kepada 10.8 juta tan pada tahun 2000 dan lada hitam 13,000 tan pada 1995 kepada 24,000 tan pada 2000.

Untuk komoditi makanan, tumpuan DPN3 kepada keperluan meningkatkan pengeluaran makanan tempatan dan perolehan sumber makanan yang strategik untuk memastikan bekalan mencukupi, selamat, berkhasiat serta berkualiti tinggi pada harga berpatutan menyebabkan tahap sara diri beberapa jenis makanan telah meningkat.

---

²² sila rujuk Rancangan Malaysia kelapan Jadual 8-4. Pengeluaran Komoditi Pertanian 1995-2005. ms. 222

Pengeluaran padi telah mencatat pertumbuhan 1.0 peratus setahun, buah-buahan mencatat pertumbuhan 6.2 peratus setahun, perikanan meningkat 4.0 peratus setahun, akuakultur meningkat 14 peratus setahun dan sektor ternakan mencatat peningkatan nilai ditambah sebanyak 3.1 peratus setahun.

Walaupun tahap sara diri beberapa jenis makanan meningkat tetapi import makanan didapati telah bertambah pada kadar 10.7 peratus setahun iaitu daripada RM7.8 bilion pada tahun 1995 kepada RM13 bilion pada tahun 2000. Keadaan yang berlaku ini disebabkan oleh kemerosotan nilai ringgit seperti yang telah dibincangkan sebelumnya serta berlakunya perubahan terhadap citarasa pengguna terhadap produk yang tidak dapat dikeluarkan dalam negeri.

Seterusnya pencapaian lain di dalam bidang pertanian berdasarkan Rancangan Malaysia Kesembilan ialah komoditi makanan dikatakan telah mencatat pertumbuhan yang positif kesan daripada pelaksanaan program dan projek yang dilakukan secara agresif. Eksport makanan telah meningkat pada kadar purata 8.7 peratus setahun iaitu lebih tinggi daripada kadar import 7.9 peratus.

Penyatuan sawah padi bersaiz kecil melalui konsep pertanian secara berkelompok, pelaksanaan Projek Sepuluh Tan Sehektar dan Amalan

Pertanian Baik (GMP) telah meningkatkan kadar pengeluaran padi dengan kadar purata 2.3 peratus setahun. Peluasan kawasan tanaman buah-buahan turut meningkatkan kadar purata pengeluaran pada kadar 9.8 peratus setahun. Ia ditumpukan kepada 15 jenis buah-buahan yang berpotensi. Pengeluaran kelapa turut meningkat kepada 4.8 peratus kerana penggunaan klon berhasil tinggi seperti Kelapa Matag dan Kelapa Pandan. Pengeluaran sayur-sayuran juga turut meningkat kepada 13.8 peratus hasil daripada peluasan kawasan tanaman, pelaksanaan aktiviti berasaskan estet secara intensif, penggunaan amalan pertanian yang baik serta peningkatan dalam kaedah pengendalian lepas tuai. Pengeluaran ikan turut meningkat iaitu pada kadar 1.6 peratus dan telah mencapai 1.6 juta tan metrik pada tahun 2005. Akhirnya bagi pengeluaran ternakan, daging kambing mencatat pertumbuhan yang tertinggi iaitu 10.8 peratus setahun dan daging lembu 10.2 peratus. Peningkatan ini adalah ekoran daripada penternakan yang dilakukan di kawasan ladang kelapa sawit dan getah serta pemeliharaan lembu secara fidlot oleh sektor swasta.²³

Seterusnya hasil pencapaian di dalam projek tanam semula yang meliputi tanam semula getah kepada getah dan getah kepada kelapa sawit telah mencapai 77.6 peratus daripada sasaran. Tanaman semula getah kepada getah agak terjejas kerana harga getah yang tinggi pada ketika itu telah menyebabkan pekebun kecil menangguh aktiviti tanam semula.

---

²³ Rancangan Malaysia Ke-sembilan. Ms. 86-87

Penyatuan dan pemulihan tanah yang telah berjaya disatu dan dipulihkan merangkumi kawasan seluas 31,332 hektar tanah. Contohnya kawasan yang disatukan dibawah FELCRA telah melibatkan kawasan seluas 10,200 hektar. Di bawah Lembaga Pertubuhan Peladang pula, seluas 4,433 hektar tanah telah dipulihkan. Selain daripada itu tanah terbiar turut terlibat dalam pelaksanaan perladangan secara komersil bagi komoditi makanan. Seramai 3,159 orang petani telah terlibat dalam projek ini. Bagi Taman Kekal Pengeluaran Makanan, sebanyak 28 taman telah ditubuhkan dengan melibatkan kawasan seluas 2,007 hektar tanah dan 319 orang usahawan.

Seterusnya bagi memastikan perkhidmatan pemasaran dalam sektor kecil makanan dipertingkatkan, *FAMAX change* telah ditubuhkan pada tahun 2004. Di samping itu peluasan portal Agribazaar, ikan online, SIRIP dan Padi net turut dilakukan. Untuk menembusi pasaraya besar usaha mewujudkan lebih banyak kontrak pembekalan produk pertanian dilakukan. Pemasaran ikan laut misalnya dilakukan melalui persatuan nelayan yang bertindak sebagai pemborong. Pada tahun 2002 hanya 15 persatuan sahaja yang terlibat tetapi pada tahun 2005 ia telah meningkat kepada 43 persatuan. Keadaan ini menunjukkan terdapat sambutan daripada pihak nelayan yang sungguh memberangsangkan. Pembangunan piawai

keselamatan makanan dilakukan bagi membolehkan produk pertanian tempatan dapat menembusi pasaran antarabangsa.²⁴

Berdasarkan bidang penyelidikan dan pembangunan pula, sebanyak 535 projek telah dijalankan dan daripada jumlah itu sebanyak 90 projek telah dikomersilkan manakala 30 projek lagi sedia untuk dikomersilkan. Hasil daripada latihan dan khidmat pengembangan yang ditumpukan kepada pengkomersilan aktiviti pertanian, amalan pertanian moden, pengendalian lepas tuai, pemprosesan dan pemasaran, ia telah berjaya melatih kira-kira 260,930 usahawan dan petani.

Seterusnya demi untuk menjayakan projek-projek yang akan dilakukan di dalam Rancangan Malaysia Kesembilan pendekatan yang dilakukan adalah berdasarkan kepada beberapa objektif dan strategi yang bertujuan untuk mengatasi kelemahan dan kekurangan yang ada di dalam rancangan yang sebelumnya. Iaitu objektif dan strategi yang dilakukan adalah selaras dengan matlamat yang ingin dicapai dalam bidang penghasilan makanan seperti yang diunjurkan di dalam DPN3.

Berdasarkan objektif untuk membangunkan sektor pekebun kecil ke arah sektor moden, berdaya saing dan berupaya menjana pendapatan yang tinggi, strategi yang dilakukan ialah mengiatkan program latihan, pengembangan dan motivasi, pembangunan usahawan asas tani dan

---

²⁴ Ibid., Ms. 88-90

Pusat Pembangunan Usahawan, menyediakan infrastuktur dan kemudahan asas serta khidmat sokongan teknikal dan aktiviti mempelbagaikan ekonomi.

Seterusnya, berdasarkan objektif bagi menambah pengeluaran makanan untuk sekuriti makanan serta mengurangkan defisit dagangan makanan, strategi yang diambil ialah mengiatkan pelaksanaan projek yang komersial dan berdaya saing iaitu berfokus kepada komoditi. Contohnya seperti beras, buah-buahan, sayur-sayuran, tanaman ladang dan tanaman industri, pengezonan kawasan pengeluaran (TKPM - Taman Kekal Pengeluaran Makanan, ZIA - Zon Industri Akuakultur, kawasan pengeluaran ternakan) dan pembangunan berkelompok, meningkatkan produktiviti melalui mekanisasi dan automasi dan menggalakkan aktiviti-aktiviti pemprosesan, pemasaran, nilai ditambah dan rangkaian.

Objektif untuk mempertingkatkan daya saing dalam pengeluaran dan menambah pertumbuhan ekonomi pula, strategi yang digunakan ialah melalui pembangunan ladang bersepadu dan projek berkelompok ke arah ladang berskala komersial (estet mini), meningkatkan produktiviti melalui adaptasi teknologi baru (mekanisasi dan automasi, fertigasi dan bioteknologi), dan menggalakkan amalan pertanian moden (pelan perniagaan, pengurusan berpusat, pakej teknologi)

Bagi mencapai objektif menyediakan sistem penyampaian yang berkesan dan bersepadu kepada komuniti tani, strategi yang dilakukan berfokus kepada kumpulan sasaran (petani dan usahawan asas tani), mempertingkatkan kerjasama antara agensi dalam menyediakan perkhidmatan, mengiatkan perkhidmatan bersepadu dan bantuan dalam rangkaian bekalan (supply chain).²⁵

Untuk mencapai objektif bagi melibatkan sektor swasta dalam pengeluaran makanan, strategi yang diambil ialah dengan menyediakan infrastruktur dan kemudahan asas di zon atau kawasan pengeluaran. Contohnya melalui Taman Kekal Pengeluaran Makanan (TKPM), Zon Industri Akuakultur (ZIA) dan lain-lain lagi. Ia bertujuan bagi menarik sektor swasta untuk menyediakan khidmat sokongan teknikal dan nasihat, memudahcara usahasama di antara sektor swasta sebagai *anchor company* dan usahawan tani dalam projek berkelompok dan menyediakan insentif bukan fiskal untuk menggalakkan lagi pelaburan daripada sektor swasta.

Objektif untuk membangunkan kemahiran dan pengetahuan sumber manusia pula, antara strategi yang dibuat ialah mengiatkan pembangunan sumber manusia bagi para petani, mempertingkatkan kemahiran melalui latihan dan program motivasi, mengiatkan promosi dan pemindahan

---

²⁵ R&D, pemberian input, kemudahan lepas tuai, kredit dan insentif, peralatan dan logistik serta pasaran dan mengamalkan inisiatif peningkatan kualiti dalam proses kerja

teknologi kepada para petani dan membangunkan keupayaan staf dari segi sikap, kemahiran dan pengetahuan.

Seterusnya bagi mencapai objektif untuk memelihara dan menggunakan sumber-sumber pertanian secara mampan, strategi yang dilakukan ialah dengan mengiatkan perkhidmatan undang-undang dan penguatkuasaan melalui perkhidmatan kuarantin dan regulatori. Contohnya seperti pelesenan akuakultur dan penternakan, menggalak skim akreditasi dan pensijilan berdasarkan standard antarabangsa seperti GAP, SPS (Sanitary and phytosanitary requirements), GAHP, GMP, HACCP, dan lain-lain, melindungi dan memelihara sumber-sumber genetik tempatan (asli) dan kawasan perlindungan tertentu seperti kawasan perairan perlindungan ikan.

Akhirnya untuk mencapai objektif untuk meningkatkan eksport pertanian, antara strategi yang digubal ialah dengan menubuhkan hab makanan halal antarabangsa (bahagian ini akan dibincangkan dengan lebih lanjut dalam bab yang seterusnya), mengadakan laluan pasaran dengan membuat kerjasama dua hala bagi meluaskan lagi produk buatan Malaysia, pemasaran terus iaitu pemasaran tanpa melalui negara ketiga dan lain-lain lagi.

Seterusnya di dalam DPN3 juga terdapat dua pendekatan strategik baru yang turut diperkenalkan selain daripada yang dibincangkan sebelum ini. Pertama ialah pendekatan perhutani dan kedua ialah pendekatan berasaskan produk.

Pendekatan perhutani bertujuan untuk mengatasi masalah sumber yang semakin berkurangan termasuk tanah dan bahan mentah. Perhutani ialah singkatan daripada perkataan pertanian dan perhutanan. Pertanian dan perhutanan dianggap mempunyai hubungan yang rapat. Dengan penggabungan antara pertanian dan perhutanan ia diharap dapat mewujudkan asas pengeluaran yang lebih luas bagi kedua-dua sektor. Pendekatan ini memungkinkan percampuran yang lebih meluas perusahaan perhutani dan mengoptimumkan penggunaan sumber terutama tanah; produk pertanian dan perhutanan di atas tanah pertanian yang sama dilakukan bagi mengurangkan tekanan permintaan ke atas kawasan pertanian yang baru; menyokong pelbagai hubungan simbiotik seperti penanaman spesies hutan dengan tanaman industri untuk mengoptimumkan penggunaan tanah dan memaksimumkan pulangan dan akhirnya supaya peluang mendapatkan hasil pulangan yang awal dan berterusan dapat dilakukan.

Pendekatan strategik kedua yang berasaskan produk pula bertujuan untuk mengukuhkan dan melengkapkan pembangunan perindustrian tani

berasaskan kelompok seperti yang dicadangkan dalam Pelan Induk Perindustrian Kedua (1996-2005). Pendekatan ini menitik berat aspek memenuhi keperluan tertentu pasaran khusus dan pengguna seluruh dunia. Apa yang dilakukan ialah produk utama dan pasaran dikenalpasti berasaskan permintaan, cita rasa dan potensi pasaran. Dengan pendekatan ini ia akan dapat mengenal pasti peluang untuk memperluas dan mengukuhkan pasaran melalui penyampaian petunjuk pasaran, menggalakkan pengeluaran hasil pertanian yang berkualiti dan bernilai tinggi, mengukuhkan peranan industri pertanian dan perhutanan hulu dalam mengukuhkan yang hiliran dan sektor lain dalam ekonomi, menggalakkan integrasi horizontal dan pemusatan aktiviti yang boleh menambah nilai ditambah seperti pengasingan, penggredan, pembungkusan dan pemprosesan di peringkat ladang, meluaskan skop pembangunan pertanian dan perhutanan disamping membuka peluang perniagaan yang lebih luas melalui satu sistem rangkaian. Ia bertujuan untuk meningkatkan produktiviti dan daya saing sektor pertanian di peringkat global tanpa melupakan persaingannya dengan sektor lain dalam negara ini, khususnya sektor perkilangan.

Menyentuh tentang globalisasi, konsep globalisasi dan liberalisasi di bawah Pertubuhan Perdagangan Dunia (World Trade Organisation, WTO) sudah menjadi buah mulut dalam kamus ekonomi antarabangsa. Di bawah konsep ini, negara di dunia dikatakan sudah menjadi "satu" dan di bawah

WTO dan AFTA, menjelang 2003 (AFTA) dan 2005 (WTO) perdagangan antara negara-negara adalah bebas tanpa sekatan. Oleh yang demikian, dalam konteks pertanian negara, negara harus bersedia menerima import barangan pertanian yang lebih murah (kerana tiada tariff) sekiranya negara tidak berupaya mengeluarkan barangan dengan harga yang kompetitif. Dari segi perdagangan pula, eksport pertanian kita tidak boleh menembusi pasaran antarabangsa sekiranya barangan yang dijual mahal iaitu lebih mahal berbanding dengan negara pengeluar lain terutamanya dari Thailand dan Indonesia. Keadaan ini merupakan salah satu kesan globalisasi ekonomi ke atas sektor pertanian.

Melalui peningkatan produktiviti dan daya saing sektor pertanian ini bermakna *industri nilai tambah* dalam sektor pertanian juga perlu ditingkatkan. Pada umumnya ia dikenali sebagai industri hiliran. Kebanyakan industri hiliran adalah berbentuk industri pemprosesan atau pembuatan hasil-hasil pertanian. Pertumbuhan industri ini memberi kekuatan langsung kepada pertanian asas. Contohnya industri tanaman kelapa sawit menjadi produktif dan kuat kerana adanya industri pemprosesan minyak sawit dan industri makanan yang berasas minyak sawit.

Memandangkan tumpuan yang mendalam telah diberikan oleh pihak kerajaan kepada bidang pertanian maka perbincangan yang seterusnya ialah berkaitan dengan pengeluaran makanan dan isu sekuriti makanan.

3.4 Pengeluaran Makanan dan Isu Sekuriti Makanan

Analisis peluang pelaburan dan pembiayaan dalam sektor pertanian tidak sempurna tanpa mengupas aspek-aspek penting Dasar Pertanian Negara dan hubungannya dengan peningkatan pengeluaran makanan. Tujuan meningkatkan pengeluaran makanan adalah bagi mengurangkan kos bil makanan yang diimport kerana ia sentiasa terdedah kepada risiko harga antarabangsa. Pada tahun 2000, jumlah import makanan telah mencecah kepada RM10.5 bilion berbanding dengan eksportnya iaitu RM5.2 bilion. Defisit perdagangan ialah sebanyak RM5.3 bilion. Pada tahun 2005 pula import makanan ialah sebanyak RM15.4 bilion dan eksport pula ialah RM 7.9 bilion iaitu defisit perdagangannya ialah RM 7.5 bilion. Dengan strategi meningkatkan makanan, defisit ini dijangka berkurangan kepada RM1.3 bilion pada 2010.

Strategi menambahkan sumber bekalan makanan dalam negara bukan sahaja dapat mengurangkan tekanan inflasi yang diimport malah ia juga boleh membantu pengeluar-pengeluar makanan dalam negara untuk meningkatkan pendapatan mereka.

Sebelum perbincangan seterusnya dilakukan pada pendapat penyelidik adalah lebih baik dibincangkan terlebih dahulu apakah yang dimaksudkan dengan sekuriti makanan dan hubungannya dengan pengeluaran makanan.

3.4.1 Definisi sekuriti makanan

Sekuriti makanan boleh didefinisikan sebagai akses bagi semua penduduk ke atas makanan yang cukup untuk hidup sihat dan aktif dan ia boleh dibahagikan kepada tiga komponen utama iaitu pengeluaran makanan yang cukup, penawaran yang stabil dan penduduk yang terpencil dan tersisir mempunyai akses kepada makanan.²⁶

Konsep sekuriti makanan adalah berbeza mengikut tahap. Misalnya, di peringkat antarabangsa, sekuriti makanan membawa maksud pertanggungjawaban semua negara bagi memastikan pasaran negara dan harga makanan adalah stabil. Walau bagaimanapun, di tahap sesebuah negara, sekuriti makanan boleh didefinisikan sebagai keupayaan sesebuah negara untuk memastikan penawaran makanan yang konsisten dalam pasaran domestik. Bagi seseorang individu pula, ia boleh diterjemahkan

---

²⁶ Food and Agriculture Organisation.1983. *A Reappraisal of the Concepts and Approaches*, Director General's Report on World Food Security, Committee on World Food Security, Eighth Session in Helmuth J.W. and S.R.Johnson (eds.) (1989), 1988. *Proceedings of 1988 World Food Conference, Volume II: Issue Papers*, Iowa: Iowa State University Press, p. 19.

sebagai setiap orang perseorangan mempunyai bekalan makanan yang mencukupi dan memenuhi keperluan pemakanan yang dianggap standard.

3.5 Perkembangan Polisi Sekuriti Makanan

Terdapat tiga kaedah utama yang digunakan dalam usaha untuk mencapai tahap sekuriti makanan iaitu sara diri dalam makanan, himpunan stok dalam negara dan di tahap antarabangsa. Dalam polisi makanan, Malaysia telah menggabungkan kaedah sara diri dan penyimpanan stok bagi padi dan beras. Walaupun polisi sekuriti makanan tidak digariskan secara nyata tetapi kerajaan Malaysia telah menyerapkan kepentingannya dalam erti kata sara diri dan ia merujuk kepada beras dan padi bagi tempoh 1960-an hingga 1980-an. Selepas DPN1 diperkenalkan pada tahun 1984, barulah makanan lain diambilkira di samping padi dan beras.²⁷

Jika dilihat berdasarkan catatan sejarah, pada sekitar tahun 1960-an agenda pengeluaran padi dan beras merupakan agenda utama dalam pembangunan pertanian. Pada ketika itu objektif sara diri telah digabungkan dengan objektif ekuiti yang bertujuan untuk memastikan

---

²⁷ Fatimah Mohd. Arshad. 1992. *Padi and Rice Policy in Malaysia: Its Evolution and Impact*. Dalam Terry King et al., (eds.) *Rural Development in Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. Ms. 293-312.

petani memperoleh pendapatan tinggi di samping memberi penawaran beras yang stabil kepada pengguna.

Penawaran beras domestik telah dipantau melalui skim stokpail. Sistem ini digunakan untuk memastikan stok rezab mencukupi sekiranya berlaku krisis atau darurat. Tetapi sistem ini hanya berfungsi dalam tahun 1957 sebagai stok penimbal. Iaitu beras dibeli apabila harga rendah dan dijual semula dalam pasaran apabila harga meningkat. Ia bertujuan untuk menstabilkan harga padi di dalam pasaran domestik. Menjelang awal 1970-an, skim stok penimbal tidak lagi berkesan untuk mencapai objektif kestabilan harga beras kerana beberapa faktor. Contohnya seperti kos pengendalian yang tinggi, kuantiti stok yang terlalu kecil untuk memberi kesan ke atas pasaran dan lain-lain.²⁸

Pada tahun 1970-an, sara diri masih lagi menjadi tema utama polisi sekuriti makanan negara. Pada ketika itu strategi utama yang telah diambil oleh kerajaan adalah melalui campur tangan dalam sektor pengeluaran dan pemasaran komoditi ini. Tahun 1970-an telah menampilkan beberapa perubahan ketara dalam pasaran padi. Antaranya ialah kerajaan telah

---

²⁸ Fatimah Mohd. Arshad. 1996. *Food Security*, in Jomo K.S. and Ng Siew Kiat (eds.), *Malaysia's Economic Development: Policy and Reform*. Kuala Lumpur: Pelanduk Publications. Ms. 107-130.

menubuhkan Lembaga Padi dan Beras Negara (LPN) sebagai satu institusi yang diamanahkan untuk menjamin harga padi yang tinggi kepada petani dan menjamin harga dan kualiti beras yang berpatutan kepada pengguna. Dasar yang digunakan adalah melalui kawalan harga dan penglibatan LPN dalam perkilangan beras. LPN telah memonopoli import, perlesenan ke atas peniaga padi dan beras, pemberian subsidi baja percuma kepada petani bersawah kecil dan bayaran pindahan dalam bentuk subsidi harga kepada pesawah. Keadaan ini menunjukkan industri padi dan beras negara tidak lagi dipandu oleh kuasa pasaran bebas tetapi ia diarah dan diberi perlindungan oleh kerajaan.²⁹

Polisi campur tangan yang mendalam di dalam pengeluaran padi telah membawa kepada beberapa implikasi dan kesan ekonomi yang pelbagai. Contohnya menjelang 1972, kadar sara diri beras negara adalah sebanyak 91 peratus. Keadaan ini merupakan tahap sara diri yang tertinggi yang pernah dicapai oleh negara. Seterusnya pada tahun 1975, tahap sara diri bagi beras ialah 89 peratus dan pada tahun 1980 pula ialah sebanyak 88 peratus. Jika dilihat kesannya kepada tahap kemiskinan di kalangan petani, ia didapati menurun daripada 80 peratus dalam tahun 1976 kepada 57 peratus dalam tahun 1984. Namun untuk mencapai objektif yang ditetapkan ia telah melibat kos yang tinggi kepada kerajaan dalam bentuk kewangan dan bukan kewangan kerana lebih daripada 46 peratus

---

²⁹ Ibid.,

pendapatan petani adalah disumberkan daripada subsidi padi (baja dan tunai).³⁰

Berhubung dengan pemberian subsidi tunai kepada petani pula didapati pengagihannya tidak setara. Iaitu terdapat agihan faedah yang condong kepada petani yang bersawah besar. Sebagai contohnya dalam tahun 1986, sejumlah 44% petani telah menerima subsidi harga kurang daripada RM500 setahun tetapi nilai subsidi yang diterima hanya 8% daripada jumlah yang diagihkan kepada petani yang menuntut subsidi. Sebaliknya 4% daripada kesemua petani telah menerima subsidi melebihi RM4500, dengan nilai kupon yang bernilai 19% dari nilai seluruh kupon yang diagihkan. Nyata skim ini telah menjurangkan perbezaan pendapatan antara pesawah bersawah besar dan yang kecil.³¹

Seterusnya, setelah diperkenalkan Dasar Pertanian Negara pada tahun 1984, tumpuan terhadap sekuriti bahan makanan telah berkembang kepada makanan lain seperti perikanan, ternakan, ayam daging, lembu, tenusu, buah-buahan dan sayur-sayuran iaitu tidak kepada beras semata-mata. Perkembangan ini telah menyebabkan tahap sara-diri untuk padi

---

³⁰ Fatimah Mohd Arshad. 1993. *Padi and Rice Policy: Its Evolution and Impact*, in King V.T. and Nazaruddin Mohd. Jali (eds.), *Issues in Rural Development in Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. ms. 293-312.

³¹ Ibid.,

telah diturunkan kepada 55-65%. Ia diturunkan sebagai respons kepada perkembangan dalam dan luar negara. Perkembangan dalam negara bererti berlakunya pertumbuhan pesat sektor pembuatan. Akibatnya ia telah menyebabkan berlakunya kekurangan di dalam tenaga buruh dan wujudnya persaingan dalam penggunaan tanah. Sebagai bukti berdasarkan analisa yang dilakukan oleh pengkaji, pada tahun 1980 keluasan tanaman padi ialah 735,215 hektar dan pada tahun 1984 ia meningkat kepada 769,750 hektar. Tetapi pada tahun 1985 keluasan tanaman telah menurun kepada 649,325 dan ia terus menurun kepada 647,439 pada tahun 1988 dan 645,749 pada tahun 1995.

Perkembangan sektor pembuatan ini telah memainkan peranan penting dalam pertumbuhan ekonomi negara. Misalnya, dasar penggantian import yang diamalkan dalam tahun 1960-an telah diubah kepada pelaksanaan strategi berorientasikan eksport dalam tahun 1970-an. Seterusnya, penggubalan Plan Induk Perindustrian pada tahun 1985 telah mempercepatkan lagi pembangunan perindustrian. Kesan daripada perubahan yang berlaku sumbangan sektor pertanian kepada KDNK telah menurun iaitu daripada 31 peratus pada tahun 1970 kepada 21 peratus pada tahun 1985. Sebaliknya, sumbangan sektor pembuatan kepada KDNK pula telah meningkat daripada 13 peratus pada tahun 1970 kepada 20 peratus pada tahun 1985. Daripada segi eksport pula, sumbangan sektor pertanian turut terjejas iaitu ia telah menurun daripada 57 peratus

kepada 29 peratus manakala sumbangan sektor pembuatan telah meningkat daripada 8 peratus kepada 21 peratus pada tempoh masa yang sama. Implikasi yang besar hasil daripada perubahan ini ialah bagi mengukuhkan sektor pertanian di dalam persaingan dengan sektor pembuatan, sektor padi dianggap tidak lagi memberikan pulangan yang lumayan berbanding komoditi lain seperti kelapa sawit, getah, koko dan tanaman pertanian yang mempunyai nilai komersial yang tinggi, yang menyumbang kepada industri asas tani. Keadaan ini merupakan salah satu faktor besar yang telah mendorong negara untuk memberi tumpuan kepada perkembangan makanan yang lain.

Perkembangan yang seterusnya ialah pada tahun 1992 iaitu kerajaan telah melancarkan Dasar Pertanian Negara Kedua. Ia bertujuan untuk mencapai pembangunan seimbang antara sektor pertanian dan pembuatan, meningkatkan lagi integrasi sektor pertanian dengan sektor-sektor lain terutama pembuatan, pembangunan industri makanan pada tahap yang lebih tinggi dan menyeluruh serta pembangunan mapan sektor pertanian. Hasilnya dasar ini telah berjaya menampilkan beberapa perubahan yang ketara dalam sektor pertanian khususnya sektor makanan. Kesan besar yang diperolehi hasil daripada perubahan ini ialah rantai di antara sektor pertanian dan sektor pembuatan dapat diperkukuhkan. Keadaan ini terbukti melalui jumlah komoditi pertanian yang digunakan

untuk menghasilkan keluaran akhir telah meningkat pada kadar di antara 7.4 peratus hingga 12.5 peratus setahun bagi tempoh lima tahun iaitu 1991-1995.

Perkembangan yang seterusnya ialah apabila DPN3 di perkenalkan pada tahun 1998. Pengeluaran komoditi makanan seperti perikanan, ternakan, padi, buah-buahan dan sayur-sayuran telah ditingkatkan melalui pembukaan kawasan baru, penggunaan tanah secara lebih intensif, penggunaan teknologi baru, penggunaan benih berhasil tinggi dan bioteknologi. Perusahaan komersil berskala sederhana dan besar dipertingkatkan melalui lebih banyak kawasan kekal pengeluaran diadakan seperti Taman Teknologi Pertanian, Taman Hortikultur Bandar, Ladang Satelit dan Ladang Getah yang menjalankan pertanian secara integrasi.

Seterusnya, selaras dengan Dasar Bioteknologi Negara, penggunaan bioteknologi dalam pertanian untuk mewujudkan kekayaan baru terutama pengeluaran klon berhasil tinggi, baka haiwan dan benih ikan yang lebih baik terus dipergiatkan. Di samping itu industri pemprosesan makanan turut digiatkan terutama untuk menghasilkan produk halal. Ia dilaksanakan dengan menubuhkan Taman Makanan Halal, pengeluaran Sijil Halal Negara MS 1500:2004 dan mengeluarkan Garis Panduan Am

dalam Pengeluaran, Penyediaan, Pengendalian dan Penyimpanan Makanan Halal sebagai premium untuk makanan halal. Tambahan lagi Penubuhan Terminal Makanan Negara (TEMAN) turut akan diadakan sebagai langkah untuk meningkatkan pengumpulan, pengedaran dan pemasaran hasil pertanian tempatan dan keluaran industri berasaskan makanan. Pusat pengumpulan dan pengedaran yang baru turut akan dilaksanakan di Sabah dan Sarawak. Di samping itu perniagaan keluaran makanan menggunakan ICT turut akan dilaksanakan dan akan dinaik taraf. Seterusnya Perbadanan Pembangunan Perdagangan Luar Malaysia turut akan mempertingkatkan usaha untuk mempromosi keluaran pertanian dan keluaran berasaskan pertanian negara demi untuk memperkukuhkan pemasaran dan pembuatan rangkaian secara global.

3.6 Tahap Sara Diri Makanan

Setelah melihat kepada perkembangan polisi sekuriti makanan adalah tidak lengkap sekiranya tidak dibincangkan tentang perkembangan tahap sara diri makanan. Ini kerana polisi sekuriti makanan sebenarnya terlibat dalam mencorakkan bentuk tahap sara diri yang diberi penekanan. Misalnya berlaku perkembangan makanan lain selain daripada beras sebagai tahap sara diri.

Hasil daripada aktiviti yang dijalankan kita dapat melihat bahawa pencapaian tahap sara diri bagi tempoh 15 tahun kebelakangan ini yang berjaya dicapai bukan saja melibatkan beras tetapi ia juga turut melibatkan makanan lain seperti buah-buahan, sayur-sayuran, hasil keluaran perikanan, berbagai-bagai jenis daging, telur dan susu. Keadaan ini ditunjukkan seperti di dalam Jadual 3.0.

Jadual 3.0: Tahap Sara Diri Komoditi Makanan (%)

Komoditi	1990	1995	2000	2005	2010*
Beras	80	76.3	71	72	90
Buah-buahan 94	88.9	91.3	117	138 ³²	
Sayur-sayuran 93	71.6	88.5	74	108	
Keluaran perikanan	91	92.0	89	91	104
Daging lembu 30	19.2	22.7	23	28	
Daging kambing	10	6.0	6.4	8	10
Daging babi	117	104.0	80	107	132
Daging ayam itik	115	110.7	127.8	121	122
Telur	109	110.3	138.8	113	115
Susu	4	3.5	4.0	5	5

* Anggaran

Sumber: Rancangan Malaysia yang diubahsuai, pelbagai tahun.

3.6.1 Beras (padi)

Berdasarkan analisa yang telah dilakukan oleh penyelidik pada peringkat awal jika dilihat berdasarkan tahap saradiri padi pada tahun 1936 negara hanya dapat menghasilkan 39% keperluan dan pada tahun 1947 ianya meningkat kepada 52%. Seterusnya berdasarkan sumber

³² Tahap sara diri yang melebihi seratus peratus menggambarkan pengeluaran yang dilaksanakan adalah secara berskala besar di zon yang terlibat. Di samping itu bagi buah-buahan misalnya pendekatan pembangunan secara berkelompok dan tumpuan kepada sembilan jenis buah-buahan yang mempunyai potensi eksport menyebabkan peratus akan melebihi seratus.

daripada Pertubuhan Makanan dan Pertanian (FAO) pada tahun 1998, negara telah mengeluarkan sebanyak 1.93 juta tan padi iaitu 66% tahap saradiri. Manakala pada tahun 2000 pengeluaran padi telah bertambah kepada 2.14 juta tan iaitu 70% tahap sara diri. Pada tahun 2002 pula, pengeluaran padi telah meningkat kepada 2.19 juta tan iaitu memenuhi 74% tahap saradiri dan pada 2004 hasil pengeluaran padi ialah 2.18 juta tan iaitu 74.5% tahap saradiri.

Seterusnya bagi menentukan keperluan tahap saradiri mencapai 65% menjelang 2010, negara perlu mengeluarkan 2.29 juta tan padi pada 2005 iaitu penghasilan padi telah ditetapkan pada paras 4.5 tan sehektar dalam tahun 2005 dan 5.5 tan sehektar dalam tahun 2010. Peningkatan pengeluaran ini akan dapat dicapai melalui peningkatan hasil dan kekerapan tanaman dilakukan iaitu daripada 177% kepada 185%³³ khususnya bagi jelapang padi utama³⁴.

Berdasarkan Jadual 3.0, tahap sara diri bagi beras telah menurun daripada 76.3 peratus pada tahun 1995 kepada 71.0 peratus pada tahun 2000 iaitu penurunan sebanyak 5.3 peratus walaupun beberapa teknik moden dalam pengeluaran padi telah digunakan. Ia tidak banyak membantu untuk memperbaiki produktiviti dalam pengeluaran padi. Antara

---

³³ Rancangan Malaysia Kelapan 2001-2005, Jabatan Pertanian. April 2000. ms. 34

³⁴ yang dimaksudkan dengan jelapang padi utama ialah skim pengairan yang besar iaitu keluasannya melebihi 4000 hektar dan diiktiraf oleh Kerajaan dalam Dasar Pertanian Negara sebagai kawasan utama pengeluaran padi. Terdapat lahan jelapang padi iaitu MADA, KADA, PKSM, PBLs, PPPB. P. Pinang, Seberang Perak, KETARA dan Kemasin Semerak.

teknik baru yang digunakan ialah penanaman secara serakan bagi menggantikan cara tradisional, pengenalan cara bajakan moden dan mesin tuaian moden. Sebenarnya, tahap sara diri bagi beras telah menurun daripada rekod tertinggi yang pernah dicapai pada tahun 1972 iaitu 91.0 peratus. Kesannya dapat dilihat dari penurunan di dalam output beras kepada 1.14 juta tan pada tahun 1990 di mana ia menunjukkan tahap sara diri hanya 80 peratus sahaja. Walau bagaimanapun ia mencatat pertumbuhan sebanyak 1.0 peratus setahun iaitu daripada 2.1 juta tan pada tahun 1995 kepada 2.2 juta tan pada tahun 2000 hasil daripada peningkatan produktiviti.

Namun, tahap sara diri bagi beras meningkat daripada 71.0 peratus pada tahun 2000 kepada 72.0 peratus pada tahun 2005. Adalah dijangkakan pada tahun 2010 pengeluaran padi akan terus ditingkatkan demi untuk mencapai tahap sara diri kepada 90 peratus.

Untuk meningkatkan lagi hasil, penggunaan jentera dalam pengeluaran padi dan penyatuan sawah-sawah kecil melalui peladangan berkelompok dan secara estet telah dilakukan. Di samping itu penglibatan sektor swasta dengan lebih meluas juga turut dilakukan. Hasilnya, hampir keseluruhan kerja di ladang dalam kawasan utama tanaman padi telah

menggunakan jentera sepenuhnya. Ini telah menyebabkan purata hasil telah dapat ditingkatkan daripada 4.0 tan kepada 5.8 tan sehektar.³⁵

Melalui konsep pertanian secara berkelompok di lapan kawasan jelapang padi serta pelaksanaan Projek Sepuluh Tan Sehektar telah membolehkan penggunaan Amalan Pertanian Baik (GAP) yang meluas dan pengurusan ladang yang lebih baik. Oleh itu pengeluaran padi telah meningkat pada kadar purata 2.3 peratus setahun dan dijangka akan mencapai 90 peratus tahap sara diri pada tahun 2010.³⁶

3.6.2 Sayur-sayuran

Bagi tanaman sayur-sayuran pula ia menunjukkan peningkatan yang agak ketara. Pengeluarannya meningkat daripada 718,000 tan pada tahun 1995 kepada 1,019,000 tan pada tahun 2000 . Tahap sara diri bagi tanaman ini turut meningkat iaitu daripada 72.0 peratus pada tahun 1995 kepada 89.0 peratus pada tahun 2000 dan ianya dijangka terus meningkat kepada 96.0 peratus pada tahun 2005. Seterusnya adalah dianggarkan pada tahun 2010 tahap sara diri akan meningkat kepada 108 peratus. Ini seperti yang ditunjukkan di dalam Jadual 3.0. Ertinya pengeluaran sayur-sayuran akan ditumpukan kepada jenis yang bernilai tinggi untuk penggunaan tempatan dan pasaran eksport terpilih. Contohnya ia akan

---

³⁵ Rancangan Malaysia keLapan ms. 224-225.

³⁶ Rancangan Malaysi keSembilan ms. 86.

dilaksanakan melalui Program Buku Hijau untuk menggalakkan pengeluaran makanan oleh masyarakat setempat.

Seterusnya, peningkatan ini turut dirangsang oleh teknik yang digunakan seperti penggunaan baja bukan organik yang menyumbang kepada peningkatan pengeluaran dan produktiviti. Selain daripada itu peningkatan ini adalah hasil daripada peluasan kawasan tanaman pelaksanaan aktiviti berasaskan estet secara intensif, produktiviti yang tinggi hasil daripada amalan pertanian yang baik serta peningkatan dalam kaedah pengendalian lepas tuai. Pengeluaran sayur-sayuran secara organik turut digalakkan dengan pengenalan kepada Skim Organik Malaysia yang membolehkan penanam menjual keluaran mereka pada harga premium. Sehingga tahun 2005 sebanyak 132 hektar kebun sayur-sayuran organik telah diberi pengesahan di bawah skim ini.

3.6.3 Perikanan

Perikanan yang terdiri daripada kumpulan perikanan laut dan akuakultur merupakan jenis makanan utama. Dari segi pengeluaran merujuk kepada Jadual 3.0, sektor ini telah mencatatkan penurunan iaitu sebanyak 4.0 peratus setahun daripada 1.5 juta tan pada tahun 1995 kepada 1.2 juta tan pada tahun 2000. Tetapi pengeluaran ikan telah meningkat pada kadar purata 1.6 peratus setahun iaitu mencapai 1.6 juta tan metrik pada tahun 2005 sehingga mampu menampung tahap sara diri

sebanyak 91 peratus. Adalah dianggarkan bahawa tahap sara diri sektor perikanan ini akan terus meningkat kepada 104 peratus hasil daripada aktiviti dan dasar yang dibentuk oleh kerajaan di dalam membantu meningkatkan lagi hasil keluaran. Peningkatan pengeluaran dalam sektor ini disebabkan banyak bekas-bekas lombong yang terdapat di Perak dan Selangor dijadikan kolam ternakan ikan air tawar. Selain daripada itu peningkatan keluaran adalah ekoran permintaan yang tinggi terhadap ikan air tawar dalam pasaran tempatan dan adanya peningkatan tangkapan hasil laut serta peluasan aktiviti akuakultur yang mula menunjukkan hasil yang meningkat pada tahun 2000-2005 seperti yang telah dibincangkan dengan lebih mendalam di bahagian 3.3.8.

Selain daripada apa yang dinyatakan di atas pengeluaran ikan akan ditumpukan kepada peluasan akuakultur dan aktiviti penangkapan ikan laut dalam. Akuakultur termasuk penternakan ikan laut yang akan ditumpukan kepada jenis yang bernilai tinggi seperti siakap, kerapu dan udang harimau.

3.6.4 Ternakan

Sektor ternakan terdiri daripada pengeluaran daging lembu, kambing, ayam-itik, babi, telur dan susu. Pengeluaran ayam-itik telah meningkat di mana lebih daripada 100.0 peratus tahap sara diri bagi tempoh 1995 hingga 2000 telah dicapai. Pada tahun 1995, ia mencapai

111.0 peratus, pada tahun 2000 (126.0 peratus) dan pada tahun 2005 ia dijangka mencapai 143.0 peratus. Walaupun begitu, bagi pengeluaran daging babi, pengeluarannya menurun sebanyak 11.9 peratus setahun bagi tempoh 1995-2000 di mana pada tahun 1995, pengeluarannya berjumlah sebanyak 283,000 tan dan pada tahun 2000 sebanyak 150,000 tan. Penurunan dalam pengeluaran ini membawa kepada penurunan tahap sara diri iaitu daripada 104.0 peratus pada tahun 1995 kepada 80.0 peratus pada tahun 2000.

Salah satu faktor utama yang menyebabkan berlakunya kemerosotan dalam pengeluaran daging babi ialah serangan virus JE dan Nipah. Walau bagaimanapun pengeluaran daging babi telah meningkat pada kadar 5.5 peratus setahun setelah pulih daripada wabak virus Nipah.

Seterusnya pengeluaran ternakan telah mencatat pertumbuhan positif dalam tempoh 2000-2005. Daging kambing misalnya telah mencatat pertumbuhan yang tertinggi pada kadar 10.8 peratus setahun diikuti oleh daging lembu pada kadar 10.2 peratus setahun. Peningkatan ini sebahagian besarnya adalah disumbangkan oleh penternakan lembu dan kambing dikawasan ladang kelapa sawit dan getah serta pemeliharaan lembu secara *feedlot* oleh sektor swasta.

Industri ayam itik termasuk pengeluaran telur di dapati merosot kerana diancam wabak selsema burung pada tahun 2003. Merujuk kepada Jadual 3.0, pada tahun 2000 sebanyak 127 peratus tahap sara diri bagi daging ayam itik dan sebanyak 138 peratus bagi telur dilaporkan. Tetapi ia merosot kepada 121 peratus bagi ayam itik dan 113 peratus bagi telur pada tahun 2005. Walaupun merosot ianya masih tetap bertahan hasil daripada penggunaan sistem reban tertutup secara meluas.

Adalah dianggarkan bahawa tahap sara diri bagi lembu, kambing, babi daging ayam dan itik akan terus meningkat pada tahun 2010 seperti yang dinyatakan di dalam Jadual 3.0. Faktor yang menggalakkan berlakunya peningkatan ini ialah pembangunan industri ternakan akan lebih ditumpukan kepada pelbagai aktiviti di sepanjang rantai nilai termasuk pengeluaran baka dan makanan haiwan. Contohnya bagi memenuhi permintaan yang meningkat terhadap makanan haiwan dan mengurangkan import, usaha terhadap meningkatkan penggunaan bahan berasaskan beras dan makanan ternakan tempatan lain seperti *kenaf* serta pelepah dan bahan sampingan kelapa sawit akan digunakan.

Memandangkan berbagai usaha dan tumpuan yang mendalam telah diberikan oleh pihak kerajaan kepada bidang pertanian dan makanan maka perbincangan yang seterusnya adalah mengenai masa depan sektor pertanian dan makanan di Malaysia.

3.7 Masa Depan Sektor Pertanian dan Makanan

Apabila membincangkan tentang sektor pertanian dan makanan, kita tidak boleh lari daripada membincangkan hubungannya dengan ekonomi negara. Sehubungan dengan itu jika dilihat, sebenarnya sumbangan sektor pertanian kepada Keluaran Dalam Negara Kasar, KDNK pada tahun 2000 telah tercatat sebanyak 8.9 peratus dan ianya berkurangan sedikit kepada 8.2 peratus pada tahun 2005. Walau bagaimanapun, jumlah nilai ditambah sektor pertanian telah meningkat daripada RM 18.7 bilion pada tahun 2000 kepada RM 21.6 bilion pada tahun 2005 berbanding sasaran yang ditetapkan ialah RM6.1 bilion dalam DPN3. Nilai ditambah bagi industri berasaskan pertanian pula telah berkembang pada kadar purata 4.5 peratus setahun. Ia telah mencapai sebanyak RM 16.9 bilion pada tahun 2005. Jika dilihat kepada jumlah nilai ditambah bagi sektor pertanian ia telah mencatat sebanyak RM38.5 bilion atau 14.7 peratus daripada KDNK pada tahun 2005.³⁷

Berdasarkan keluaran dalam negeri kasar mengikut industri asal bagi tahun 2000-2010, sektor pertanian, perhutanan, ternakan dan perikanan telah mencatat pertumbuhan pada kadar purata 3.0 peratus setahun. Pertumbuhan ini adalah hasil daripada meningkatnya

---

³⁷ Rancangan Malaysia Kesembilan ms. 83.

pengeluaran daripada subsektor komoditi pertanian untuk industri iaitu sebanyak 3.8 peratus setahun dan subsektor makanan iaitu sebanyak 1.7 peratus setahun. Di samping itu nilai ditambah minyak sawit turut meningkat pada kadar purata 6.2 peratus setahun dan ia kekal sebagai penyumbang utama daripada jumlah nilai ditambah bagi sektor pertanian iaitu sebanyak 36.7 peratus pada tahun 2005. Bagi subsektor makanan pula, keluaran sayur-sayuran telah mencatat pertumbuhan purata sebanyak 13.8 peratus setahun manakala keluaran buah-buahan ialah sebanyak 9.8 peratus setahun. Seterusnya bagi subsektor ternakan berkembang pada kadar purata 6.6 peratus setahun dan subsektor perikanan pula telah menguncup pada kadar purata 0.9 peratus setahun.

Jika dilihat berdasarkan jumlah jualan pertanian bagi tempoh 2000-2005, kerajaan telah mengunjurkan sebanyak RM81.5 bilion nilai jualan bagi pengeluaran pertanian di mana 98% daripadanya adalah berkaitan dengan makanan (Jadual 3.1). Secara purata, nilai pengeluaran tahunan sektor makanan bagi tempoh di atas adalah RM13.6 bilion.

Jadual 3.1:Jumlah Jualan Pertanian 2000-2005

Nilai (RM Bil)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000-2005
Buahan	1.20	1.29	1.42	1.56	1.62	1.72	8.81
Sayuran	0.53	0.57	0.62	0.68	0.73	0.79	3.92
Padi	1.76	1.99	2.06	2.10	2.15	2.22	12.28
Kelapa	0.27	0.28	0.28	0.29	0.31	0.33	1.76
Tanaman	3.76	4.13	4.38	4.63	4.81	5.06	26.77
Makanan							
Orkid dan Dedaun	0.04	0.04	0.05	0.05	0.06	0.06	0.30
Ternakan	4.10	4.16	4.32	4.48	4.65	4.83	26.54
Perikanan	3.75	3.98	4.23	4.50	4.78	5.07	26.31
Komoditi Lain							1.58
Jumlah Pertanian	11.65	12.31	12.98	13.66	14.30	15.02	81.50

Sumber: Jabatan Pertanian, "Taklimat Penglibatan Institusi Perbankan Dan Syarikat Insurans Dalam Sektor Pertanian Pertanian", Oktober 2000.

Selaras dengan penekanan baru ke atas pertanian dan sumbangannya kepada pertumbuhan ekonomi, peruntukan berjumlah RM11.4 bilion akan disediakan untuk melaksanakan pelbagai program dan projek pertanian yang seterusnya.³⁸ Jumlah ini merupakan tambahan sebanyak RM4.7 bilion atau 70 peratus lebih tinggi daripada peruntukan yang disediakan dalam Rancangan Malaysia Ke-8 (RM6.2bilion). Sejumlah RM4.4 bilion akan diperuntukkan untuk memodenkan sektor pertanian,

³⁸ Di antara program yang dilaksanakan ialah pemodenan pertanian, skim tanaman semula, program penyatuan dan pemulihan tanah, projek berkaitan pertanian dalam kawasan lembaga kemajuan wilayah, perhutanan, perikanan, ternakan, khidmat sokongan, R&D, pemasaran, latihan kredit, pengairan pertanian, pembangunan usahawan, pembangunan industri berasaskan pertanian dan lain-lain.

terutamanya bagi projek di dalam kawasan pembangunan wilayah, tanam semula serta program penyatuan dan pemulihan tanah, manakala sejumlah RM2.6 bilion lagi untuk khidmat sokongan dan RM1.5 bilion untuk program pengairan pertanian³⁹

3.8 Analisis dan kesimpulan

Berdasarkan kajian yang telah dilakukan didapati bahawa dasar pertanian di bawah pemerintahan British dan dasar pertanian yang telah dilaksanakan selepas merdeka telah berjaya meningkatkan hasil makanan di Malaysia. Ia bukan sahaja merangkumi makanan asasi seperti beras tetapi turut meliputi makanan yang lain seperti buah-buahan, sayur-sayuran, hasil ternakan dan juga hasil tangkapan laut. Malah turut dapat dilihat ialah berlakunya penubuhan agensi-agensi baru bagi menjalankan penyelidikan dan khidmat nasihat kepada petani, peladang, penternak dan nelayan. Di antara dasar yang berjaya dilaksanakan dan hasil yang dapat dicapai diringkaskan di dalam Jadual 3.2.

---

³⁹ Rancangan Malaysia Ke-9. ms. 108-109

Jadual 3.2: Dasar yang dilaksanakan dan pencapaian dalam penghasilan makanan iaitu padi, nanas, kepelbagaian tanaman dan kelapa.

Dasar yang dilaksanakan semasa pemerintahan British ⁴⁰	Pencapaian
Dasar memperluaskan tanah tanaman padi yang diusahakan.	Memberi insentif kepada petani. Keluasan tanah pada 1921 ialah 257600 hektar meningkat kepada 328200 hektar pada 1940.
Meningkatkan hasil tanaman padi	Jumlah hasil beras ialah 21100 tan (1921) meningkat kepada 324200 tan (1940).
Menghasilkan benih baru padi	Benih Nachin 5057, Serendah Kuning terhasil
Meningkatkan hasil nanas	Terbinanya stesen pengetinan nanas di Johor (1950). Teknik pengetinan nanas dalam sirap dilakukan ⁴¹
Menghasilkan varieti baru	Membuat kacukan antara baka tempatan Singapore Spanish dan Sarawak dengan Baka dari Afrika Selatan Smooth Cayenne dan Smooth Bayenne. ⁴²
Dasar yang dilaksanakan selepas merdeka ^{43, 44}	Pencapaian
Meluaskan tanah tanaman padi.	Menggunakan tanah terbiar, projek berkelompok, pembukaan estet. Luas tanaman 381200 hektar (1960), 526400 hektar (1970), 735215 hektar (1980), 662617 hektar (1990) dan 669072 hektar (2005)
Meningkatkan hasil tanaman padi	Jumlah hasil padi ialah 2040000 tan (1980), 2127000 tan (1990), 2141000 tan (2000) dan 2240000 tan (2005)
Menghasilkan benih baru padi	Pada tahun 50-an benih Seraup 50, Anak Naga 21, Siam 48, Radin Ebos 33 dan Subang Intan terhasil. Pada tahun 1960-an benih Bahagia, Malinja dan Ria terhasil dan pada 1970-an benih Jaya dan Seri Malaysia 1&2 terhasil. Tahun 80-an dan 90-an Benih padi hasil jangka pendek seperti MR84, MR

⁴⁰ Towards modern agriculture in Malaysia: The first 75 years of the Department of Agriculture.

⁴¹ Voelcker, O.J. *Report of the Department of Agriculture*. Kuala Lumpur: Government Press. 1950-51

⁴² *Ibid.*, 1954.

⁴³ Rancangan Malaysia yang diubahsuai dari pelbagai tahun.

⁴⁴ *Seratus tahun menerajui kecemerlangan pertanian*. 2005. Kuala Lumpur: Jabatan Pertanian.

	30, Kadaria, Mahsuri Line 17 dan Saratani. Benih padi hasil jangka panjang seperti Serendah Kuning, Aceh 62 dan Lasak. Benih padi untuk komersial (estet) seperti MR 219, MR84 dan Saratani dan padi jenis istimewa iaitu beras berkualiti tinggi seperti Biris, Bario dan Rotan.
Menggunakan teknologi baru dalam penghasilan padi	Inovasi dalam penanaman padi. Penggunaan teknologi tabur untuk menanam dan jentera untuk menuai pada tahun 1980-an. Integrasi sawah luar jelapang, penggunaan petak promosi, penggunaan pakej teknologi, penggunaan pengurusan tanaman bersepadu (ICM) dan Pengurusan perosak bersepadu (IPM)
Kepelbagaian tanaman	Jagung – Projek usahasama DOA dengan Rockefeller Foundation. Menggunakan Hybrid No 5, Thai Super Sweet dan Masmadu. Keluasan tanaman meningkat dari 6475 hektar (1994) ke 8447 hektar (2004) ⁴⁵ Buah-buahan – mengikut zon pengeluaran dan negeri. Contohnya seperti mangga seperti Harumanis atau Chok anan (Perlis), tembikai, limau, mangga (Kedah), nanas (Pulau Pinang), Mangga, betik, limau, jambu batu, belimbing, durian (Perak), nanas, tembikai, limau, nangka (Johor) dan lain-lain. Keluasan tanaman 260,000 hektar (2000) dan 457,990 hektar 2005. ⁴⁶
Memperkenalkan varieti baru bagi nanas.	Spesis yang sesuai untuk ditinkan ialah Sarawak N36, Josapine dan Moris.
Akta perusahaan nanas Seksyen 20	Bertanggungjawab terhadap pemasaran nanas ke luar negara.
Meningkatkan hasil tanaman nanas	Pengeluaran nanas 185300 tan (1980), 173000 tan (1990), 265700 tan (2000) dan 407600 tan (2005). Keluasan tanaman 12101 hektar (1980), 13302 hektar (1990), 15720 hektar (2000), 14900hektar (2005).
Memperkenalkan varieti baru dan inovasi bagi kelapa	Kelapa jenis hybrid Matag, Mawar, Pandan dan Malaysian Dwarf. Permintaan tinggi terhadap air kelapa. Santan kelapa di sediakan dalam bentuk pek

⁴⁵ Jabatan Pertanian Malaysia . 2005

⁴⁶ Sila lihat Jabatan Pertanian Malaysia. Dasar pertanian negara ketiga dan transformasi sektor pertanian. 2000.

Pencapaian dan kemajuan di dalam penghasilan makanan di Malaysia selepas kemerdekaan adalah hasil daripada rancangan yang dilaksanakan oleh pihak kerajaan melalui dasar-dasarnya. Dapat disimpulkan bahawa di dalam agenda utama DPN1 (1984) pengeluaran makanan yang cekap bagi memenuhi keperluan penduduk diutamakan. Ianya berterusan di dalam DPN2 (1992) dan juga DPN3 (1998). Seperti yang dinyatakan dalam DPN1, sasaran utamanya ialah untuk mencapai dan mengekalkan tahap sara diri pada 80.0 peratus bagi makanan utama. Untuk mencapai sasaran tersebut antara strategi utama yang digariskan dalam DPN1 ialah meningkatkan produktiviti dengan penggunaan benih bermutu, teknik moden dalam aktiviti pertanian dan peralatan dan penggunaan bot-bot moden bagi aktiviti perikanan laut dalam.

Seterusnya di dalam DPN2 pula oleh kerana peralihan ekonomi ke arah negara perindustrian dan kelemahan struktur yang wujud dalam sektor pertanian maka tumpuan pembangunan pertanian yang dilakukan adalah di dalam bidang-bidang yang mempunyai daya saingan dan menawarkan pulangan ekonomi yang lebih tinggi. Ekoran daripada itu penanaman tanaman yang bernilai tinggi serta perkembangan aktiviti akuakultur diberi penekanan. Di samping itu dasar gunatanah telah dikaji semula di samping pemberian subsidi ditarik balik secara beransur-ansur terutamanya dalam bidang yang kos pengeluarannya semakin meningkat.

Di dalam DPN3 penekanan untuk meningkatkan sekuriti makanan negara menyebabkan tumpuan yang serius kepada keperluan untuk meningkatkan pengeluaran makanan domestik dan perolehan sumber makanan yang strategik telah dilakukan. Melalui beberapa program pertanian yang telah diperkenalkan, ianya menjurus ke arah meningkatkan produktiviti dan daya saing sektor pertanian disamping membantu memodenkan sektor kecil pekebun kecil. Di antara program yang dilaksanakan ialah pembangunan in-situ dan tanah baru (IADP)⁴⁷; Taman Teknologi Pertanian untuk melaksanakan aktiviti berteknologi tinggi; pembangunan industri berasaskan pertanian⁴⁸ dan penyelidikan ke atas komoditi makanan dan tanaman melalui teknik bioteknologi dan kejuruteraan genetik. Ia bertujuan untuk memastikan bekalan makanan yang mencukupi, aksesibiliti kepada makanan yang selamat, bermutu tinggi dan berkhasiat pada harga yang berpatutan. Ekoran daripada kemelesetan ekonomi negara, sektor kecil makanan telah diberi penuh perhatian dalam membantu memulihkan semula ekonomi negara. Ia bertujuan untuk memperbaiki Imbangan Perdagangan serta mengukuhkan keselamatan dari segi bekalan makanan.

---

⁴⁷ ia berasaskan kepada konsep integrasi secara menegak pelbagai komponen pembangunan pertanian termasuk pengagihan input, pengeluaran, pemprosesan, pemasaran dan perkhidmatan lain yang berkaitan

⁴⁸ tumpuan adalah kepada aktiviti pemprosesan yang melibatkan pengeluaran barangan akhir. Ia selaras dengan objektif Pelan Induk Perindustrian yang menggalakkan industri berasaskan sumber serta memperkukuhkan rantaian di antara sektor.

Walau bagaimanapun berdasarkan analisa yang dilakukan oleh penyelidik, walaupun terdapat peningkatan di dalam penghasilan makanan tetapi masih terdapat beberapa masalah yang dihadapi di dalam sektor pertanian dan makanan yang perlu diberi perhatian dan tindakan. Misalnya masalah kekurangan benih di sektor-sektor kecil tertentu. Bagi sektor sayur-sayuran, 95% benih yang diperlukan adalah diimport dari Thailand, Taiwan, China, Australia dan lain-lain lagi. Benih buah-buahan seperti benih kacukan tembikai yang berhasil tinggi pula di import dari negeri seperti Taiwan yang melibatkan harga yang agak tinggi dan ia mengakibatkan peningkatan kos pengeluaran. Di samping itu negara juga perlu mengimport 25% benih ikan untuk menampung keperluan semasa.

Dari segi pelaburan swasta dalam sektor makanan, ianya lebih rendah jika dibandingkan dengan pelaburan di dalam sektor pembuatan atau sektor perladangan. Sebabnya masih wujud persepsi bahawa sektor pertanian mundur dan memberi pulangan yang kurang berbanding sektor lain. Selain daripada itu, sektor pengeluaran makanan juga memerlukan usaha lebih intensif berbanding dengan sektor-sektor lain. Sebagai usaha untuk memodenkan sektor pertanian dan meningkatkan ladang sedia ada kepada ladang berskala komersil, pelaburan yang lebih banyak adalah diperlukan daripada syarikat swasta yang besar.

Seterusnya, liberalisasi perdagangan di bawah WTO dan AFTA juga akan menyebabkan hasil pertanian negara menghadapi persaingan yang lebih sengit daripada negara-negara pengeluar yang lain yang mempunyai kelebihan kos pengeluaran yang rendah. Lambakan hasil pertanian dijangka akan berlaku apabila sekatan bukan tarif di negara-negara ahli yang mempunyai kos pengeluaran lebih tinggi dihapuskan. Bagi menghadapi cabaran ini, daya saing produk pertanian negara perlu dipertingkatkan. Oleh yang demikian pada pendapat penyelidik kajian yang lebih mendalam dan menyeluruh di semua peringkat sama ada pada peringkat pengusaha, peladang, penternak, penyelidik, sektor swasta dan kerajaan perlu dilakukan bagi memajukan lagi bidang makanan dan pertanian di negara ini.

Akhirnya jika dilihat implikasi penghasilan makanan kepada permintaan makanan dan seterusnya amalan pengambilan makanan, berdasarkan perbincangan yang telah dilakukan, didapati tren permintaan makanan adalah kekal bagi jenis makanan lazim atau sedia ada seperti beras, daging, sayur dan ikan. Ini menunjukkan bahawa masyarakat Malaysia tidak banyak berubah corak pengambilan makanannya berdasarkan permintaan yang ada. Selain daripada itu pengaruh dasar pertanian negara dalam menghasilkan pengeluaran makanan juga turut

menyumbang mempengaruhi permintaan dan pengambilan makanan pengguna.

Adalah tidak lengkap sekiranya kita hanya melihat perkembangan dasar pertanian di Malaysia dan implikasinya kepada penghasilan makanan tanpa mengambilkira isu-isu yang berkaitan dengan penghasilan makanan halal di Malaysia. Pada pendapat penyelidik memandangkan penduduk negara ini majoritinya terdiri daripada orang Melayu yang beragama Islam maka kuasa membeli barang makanan yang dihasilkan adalah tinggi. Tren yang dapat di lihat hari ini ialah pengusaha-pengusaha makanan cuba untuk memenangi hati pengguna dengan mematuhi syarat-syarat untuk menghasilkan makanan yang halal sehingga pihak kerajaan sendiri mengambil berat hal ini dengan membuat cadangan untuk menjadikan Malaysia sebagai sebuah negara Hab Halal yang bertaraf dunia.

Memandangkan besarnya peranan tersebut maka perbincangan di dalam bab yang seterusnya adalah berhubung bagaimana bermulanya sejarah penubuhan jawatankuasa halal dan jawatankuasa penasihat halal sehingga terpanggilnya pihak industri untuk menghasilkan makanan halal di Malaysia.